

Livsmedelspolitik

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2017/18 om bl.a. livsmedelslagstiftningen, konkurrenskraft i livsmedelskedjan, livsmedelskontroll, märkning av livsmedel, dricksvatten, kosttillskott och palmolja.

Ett antal yrkanden tar upp samma eller i princip samma frågor som har behandlats tidigare under mandatperioden, och dessa förslag behandlas därför förenklat i ett separat avsnitt.

I betänkandet finns tolv reservationer (M, SD, C, V, L, KD).

Behandlade förslag

Cirka 80 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2017/18.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Bakgrund	6
Utskottets överväganden.....	8
Livsmedelslagstiftningen.....	8
En konkurrenskraftig livsmedelskedja	11
Livsmedelskontroll	13
Märkning av livsmedel	17
Dricksvatten	22
Kosttillskott	28
Palmolja.....	31
Motioner som bereds förenklat.....	33
Reservationer	34
1. Livsmedelslagstiftningen, punkt 1 (C).....	34
2. Livsmedelslagstiftningen, punkt 1 (KD)	34
3. En konkurrenskraftig livsmedelskedja, punkt 2 (L).....	35
4. Livsmedelskontroll, punkt 3 (M)	35
5. Livsmedelsbedrägeri, punkt 4 (M)	36
6. Livsmedelsbedrägeri, punkt 4 (SD)	37
7. Märkning och kontroll av honung, punkt 5 (SD, C, V, KD).....	37
8. Kulturmärkning av svenska matprodukter, punkt 6 (SD)	38
9. Innehållsdeklaration på förpackningar av alkoholhaltiga drycker, punkt 7 (SD).....	38
10. Innehållsdeklaration på förpackningar av alkoholhaltiga drycker, punkt 7 (V)	39
11. Dricksvatten som resurs, punkt 8 (C, KD).....	39
12. Ersättning vid bildande av vattenskyddsområden, punkt 9 (SD, C, KD).....	40
Särskilda yttranden	42
1. Motioner som bereds förenklat, punkt 12 (M).....	42
2. Motioner som bereds förenklat, punkt 12 (SD)	42
3. Motioner som bereds förenklat, punkt 12 (C).....	42
4. Motioner som bereds förenklat, punkt 12 (L)	42
5. Motioner som bereds förenklat, punkt 12 (KD).....	43
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	44
Motioner från allmänna motionstiden 2017/18	44
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	53

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Livsmedelslagstiftningen

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:824 av Eva Sonidsson (S),

2017/18:3426 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 30,

2017/18:3573 av Betty Malmberg (M) och

2017/18:3855 av Eskil Erlandsson m.fl. (C) yrkande 56.

Reservation 1 (C)

Reservation 2 (KD)

2. En konkurrenskraftig livsmedelskedja

Riksdagen avslår motion

2017/18:2820 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 33.2.

Reservation 3 (L)

3. Livsmedelskontroll

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:3153 av Betty Malmberg (M) och

2017/18:3345 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) yrkande 18.

Reservation 4 (M)

4. Livsmedelsbedrägeri

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:338 av Johnny Skalin (SD),

2017/18:1553 av Johnny Skalin (SD),

2017/18:3345 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) yrkande 24 och

2017/18:3896 av Runar Filper och Martin Kinnunen (båda SD) yrkande

5.

Reservation 5 (M)

Reservation 6 (SD)

5. Märkning och kontroll av honung

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:1689 av Jan Lindholm (MP) och

2017/18:3426 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 28.

Reservation 7 (SD, C, V, KD)

6. Kulturmärkning av svenska matprodukter

Riksdagen avslår motion

2017/18:3896 av Runar Filper och Martin Kinnunen (båda SD) yrkande

3.

Reservation 8 (SD)

7. Innehållsdeklaration på förpackningar av alkoholhaltiga drycker

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:2648 av Stefan Nilsson och Carl Schlyter (båda MP) och

2017/18:3646 av Jonas Millard och Fredrik Eriksson (båda SD).

Reservation 9 (SD)

Reservation 10 (V)

8. Dricksvatten som resurs

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:1356 av Per-Arne Håkansson m.fl. (S) och

2017/18:3686 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 55.

Reservation 11 (C, KD)

9. Ersättning vid bildande av vattenskyddsområden

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:2608 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) yrkande 9 och

2017/18:3855 av Eskil Erlandsson m.fl. (C) yrkandena 1 och 2.

Reservation 12 (SD, C, KD)

10. Kosttillskott

Riksdagen avslår motion

2017/18:3132 av Saila Quicklund (M) yrkandena 2–5.

11. Palmolja

Riksdagen avslår motion

2017/18:192 av Markus Wiechel och Jeff Ahl (båda SD) yrkandena 1–4.

12. Motioner som bereds förenklad

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 12 april 2018

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Åsa Westlund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Åsa Westlund (S), Kristina Yngwe (C), Maria Malmer Stenergard (M), Isak From (S), Johan Hultberg (M), Sara Karlsson (S), Martin Kinnunen (SD), Åsa Coenraads (M), Johan Büser (S), Stina Bergström (MP), Gunilla Nordgren (M), Monica Haider (S), Lars Tysklind (L), Jens Holm (V), Petra Ekerum (S), Cassandra Sundin (SD) och Lars-Axel Nordell (KD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet 81 motionsyrkanden om livsmedelspolitik från den allmänna motionstiden 2017. Motionsyrkandena tar bl.a. upp frågor om livsmedelslagstiftningen, konkurrenskraft i livsmedelskedjan, livsmedelskontroll, märkning av livsmedel, dricksvatten, kosttillskott och palmolja.

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden, i huvudsak med hänvisning till gällande regelverk, gjorda satsningar och pågående arbete. Vissa motionsyrkanden tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden, och dessa behandlas därför förenklat under ett särskilt avsnitt.

Betänkandet innehåller tolv reservationer (M, SD, C, V, L, KD).

Bakgrund

Riksdagen godkände i juni 2017 regeringens förslag om en livsmedelsstrategi för tiden fram till 2030 (prop. 2016/17:104, bet. 2016/17:MJU23, rskr. 2016/17:338). Livsmedelsstrategins syfte är att uppnå en långsiktigt hållbar och konkurrenskraftig livsmedelskedja. Avsikten är att livsmedelsproduktionen ska öka, miljömålen ska nås och strategin ska bidra till en hållbar utveckling i hela landet.

Med anledning av strategin riktade riksdagen bl.a. följande tillkännagivanden till regeringen.

- Regeringen bör säkerställa generellt goda företagsvillkor för hela livsmedelskedjan. Nationella, mer långtgående regler ska alltid vara väl motiverade och prövas noga.
- Berörda myndigheter bör få främjandeuppdrag som förtydligar att de inte endast ska kontrollera att regler följs, utan att de även ska göra det lättare för och stötta företagen i livsmedelskedjan.
- Reglerna för distribution och försäljning av viltkött bör förenklas.
- Regeringen bör göra det lättare för konsumenter att göra hållbara och medvetna val.
- Svensk livsmedelsproduktion bör styras av konsumenternas efterfrågan och inte av politiskt bestämda mål för specifika produktionsformer.

Till livsmedelsstrategin har regeringen beslutat om en handlingsplan som ska gälla fram till 2019. I handlingsplanen preciseras de konkreta åtgärder som ska leda till att livsmedelsstrategins mål uppnås. Regeringen har även tillsatt ett nationellt råd för livsmedelsstrategin för att stärka samarbetet och utbytet mellan det offentliga och olika aktörer. Regeringen uppger att man löpande

ska följa och utvärdera hur livsmedelsstrategin genomförs samt formulera relevanta indikatorer för uppföljning och utvärdering.

Utskottets överväganden

Livsmedelslagstiftningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om livsmedelslagstiftningen.
Jämför reservation 1 (C) och 2 (KD).

Motionerna

Enligt kommittémotion 2017/18:3426 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 30 behöver livsmedelslagstiftningen anpassas till dagens förutsättningar när det gäller gränserna för vad som räknas som livsmedel. För att jorden ska kunna föda den framtida befolkningen blir det troligtvis nödvändigt att lägga om våra nuvarande kostvanor. Nya livsmedel, exempelvis alger och insekter, kommer då att spela en större roll som proteinkälla.

Enligt kommittémotion 2017/18:3855 av Eskil Erlandsson m.fl. (C) yrkande 56 borde skrivningarna om nya livsmedel i miljöbalken ses över. Lagstiftningen om växtförädling bygger i dag på förädlingsmetod där vissa sorter som förädlats med genteknik inte är godkända för odling medan andra sorter som har samma egenskaper men som framställts via traditionell växtförädling är godkända för odling.

Enligt motion 2017/18:3573 av Betty Malmberg (M) borde kycklingkött som är smittat av campylobacter över ett visst gränsvärde inte få säljas. Det skulle ge kontrollmyndigheterna möjlighet att vidta kraftfulla åtgärder, till skillnad från den dialog som myndigheterna är hänvisade till i dag.

I motion 2017/18:824 av Eva Sonidsson (S) efterfrågas att regeringen utreder om det ska finnas en lagstadgad åldersgräns för försäljning av energidrycker i dagligvaruhandeln. Energidrycker kan ha en negativ effekt på hälsan hos barn och ungdomar.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Utskottet behandlade frågan om nya livsmedel utförligt i betänkande 2016/17:MJU23 En livsmedelsstrategi för Sverige. Som anfördes där har den tidigare EU-förordningen om nya livsmedel – Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 258/97 av den 27 januari 1997 om nya livsmedel och nya livsmedelsingredienser – sedan den 1 januari 2018 ersatts av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2015/2283 av den 25 november 2015 om nya livsmedel.

Syftet med den nya förordningen är att effektivisera godkännandeprocessen för nya livsmedel samtidigt som en hög säkerhetsnivå behålls. Livsmedel som

inte har konsumerats i någon större utsträckning inom EU före 15 maj 1997 betraktas som ett nytt livsmedel som ska riskvärderas och godkännas av EU innan det får släppas ut på EU:s marknad. Den nya förordningen bygger på samma principer som den förra, men förtydliganden har gjorts och vissa administrativa förfaranden har ändrats. Det är nu den europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (Efsa) och inte medlemsstaterna som kommer att genomföra riskvärderingarna. Vidare införs särskilda bestämmelser för s.k. traditionella livsmedel från tredjeländer och det regleras att alla nya livsmedel som godkänts ska finnas i ett EU-gemensamt register.

När det gäller insekter är det i och med den nya EU-förordningen tydliggjort att även hela insekter omfattas av definitionen av nya livsmedel. Godkännandet av en insektsart kommer att bli generiskt, vilket innebär att alla företag kommer att kunna använda sig av samma godkännande.

När det gäller yrkandet om att bestämmelserna om nya livsmedel i miljöbalken borde ses över är regleringen av nya livsmedel harmoniserad på EU-nivå genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2015/2283 av den 25 november 2015 om nya livsmedel. Nya livsmedel regleras genom denna EU-förordning och inte i miljöbalken.

När det gäller frågan om växtförädling har utskottet tidigare uttalat att utskottet instämmer i regeringens bedömning att en långsiktigt hållbar och konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsproduktion i Sverige förutsätter tillgång till lämpliga växtsorter i hela landet (bet. 2016/17:MJU23). Utskottet delade regeringens uppfattning att det vid godkännande av nya sorter på marknaden bör göras en bedömning utifrån varje enskild grödas samlade egenskaper och effekter, oavsett vilken växtförädlingsteknik som används. Vidare kan noteras att Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) får använda 20 000 000 kronor för uppbyggnad av ett kompetenscentrum för växtförädling enligt sitt regleringsbrev för budgetåret 2018. Centrumet ska samla akademi och näringsliv och utveckla kompetens för att i enlighet med målen i livsmedelsstrategin säkra tillgången till växtsorter för en hållbar och konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsproduktion i hela Sverige. Hänsyn ska tas till klimatförändringar och tillgång till biomassa för en cirkulär och biobaserad ekonomi.

När växter har förädlats med hjälp av genteknik är 13 kapitlet om genteknik i miljöbalken tillämpligt. Kapitlet reglerar dels innesluten användning och avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer, dels produkter som innehåller eller består av sådana organismer som släpps ut på marknaden. Bestämmelserna innebär att ovannämnda förfaranden ska föregås av en utredning av vilka hälso- och miljöskador som organismerna kan orsaka. Även detta område är harmoniserat på EU-nivå, och bestämmelserna i miljöbalken bygger på EU-direktiv. För närvarande pågår en prövning i EU-domstolen av om nya genredigeringsstekniker som inte efterlämnar material i den genredigerade organismen (s.k. gensax) ska regleras såsom en genetiskt modifierad organism eller ej (mål C-528/16).

När det gäller kycklingkött som är smittat med campylobacter framhåller regeringen i budgetpropositionen för 2018 (utg.omr. 23) att det ur folkhälsosynpunkt är viktigt att minska risken för livsmedelsburna utbrott av smittor som kan överföras mellan djur och människor. Antalet utbrott av campylobacter hos slaktkyckling har ökat sedan slutet av 2015 och antalet personer som blir sjuka av campylobacter är högt i Sverige jämfört med läget för några år sedan. Under 2016 rapporterades att ca 6 900 personer hade insjuknat efter att ha smittats i landet. Berörda myndigheter samarbetar med branschen för att förebygga och minska risken för smitta.

Enligt uppgift från Regeringskansliet organiserar branschorganisationen Svensk Fågel sedan 1991 ett kontrollprogram för campylobacter hos kyckling. I kontrollprogrammet tas det prover från blindtarmar från varje flock av kyckling i samband med slakt. Resultaten visar att förekomsten av campylobacter i slaktkyckling i Sverige varierar med säsong och är högst fr.o.m. juni t.o.m. september, även om det på senare år (2014–2017) skett utbrott med högre förekomst än normalt även under höst och vinter. Trots utbrotten ligger förekomsten av campylobacter hos kyckling lägre i Sverige än i många andra EU-länder. Det förs en kontinuerlig dialog mellan näringen och myndigheterna för att förbättra arbetet och minska inhemsk smitta till konsumenterna.

I kommissionens förordning (EG) nr 2073/2005 om mikrobiologiska kriterier för livsmedel fastställs mikrobiologiska kriterier för bl.a. kycklingkött. År 2017 infördes processhygienkriterier för campylobacter hos slaktkyckling, vilka kommer att börja tillämpas under 2018. Enligt förordningen krävs förbättrad slakterihygien, översyn av processkontrollerna och åtgärder för ökad biosäkerhet på ursprungsgården om provtagningen påvisar för höga nivåer av campylobacter. Bestämmelserna innebär att en hög förekomst av campylobacter ska åtgärdas på produktionsplatsen eller på slakteriet. Däremot förbjuds inte försäljning av köttet. Enligt uppgift från Regeringskansliet är regeringen positiv till EU:s nya kriterier för processhygien. För att minska risken för infektion med campylobacter pågår även ett riskhanteringsarbete såsom information till konsumenterna om hur kycklingkött ska hanteras på ett säkert sätt.

När det gäller frågan om åldersgräns för att köpa energidrycker har Livsmedelsverket i sitt regleringsbrev för 2018 fått ett uppdrag om riskhanteringsåtgärder för att hålla nere intaget av energidrycker och koffein bland barn och unga. Enligt uppdraget ska Livsmedelsverket utreda behovet av och lämna förslag på åtgärder för att begränsa tillgången av energidrycker för barn och unga, t.ex. genom att införa en åldersgräns vid försäljning av energidrycker eller andra lämpliga åtgärder. Uppdraget ska genomföras i dialog med berörda myndigheter och organisationer. Uppdraget ska redovisas till Näringsdepartementet senast den 15 december 2018.

Utskottets ställningstagande

Syftet med att riskvärdera och förhandspröva nya typer av livsmedel är att se till att de är säkra för konsumtion. Genom den nya EU-förordningen om nya livsmedel som trädde i kraft den 1 januari 2018 har godkännandeprocessen för dessa livsmedel effektiviserats. Av den nya förordningen framgår att även hela insekter ska ses som nya livsmedel, vilket tidigare har varit föremål för olika tolkningar inom EU. Mot bakgrund av det anförda föreslås ingen åtgärd med anledning av motion 2017/18:3426 (KD) yrkande 30.

När det gäller lagstiftningen om växtförädling har utskottet samma uppfattning som regeringen, dvs. att det vid godkännande av nya sorter på marknaden bör göras en bedömning utifrån varje enskild grödas samlade egenskaper och effekter, oavsett vilken växtförädlingsteknik som används. Utskottet noterar att det för närvarande pågår en prövning i EU-domstolen av vilket regelverk som ska tillämpas vid vissa nya genredigeringstekniker. Utfallet av denna prövning bör enligt utskottets mening avvaktas innan någon åtgärd övervägs. Mot bakgrund av det anförda lämnas motion 2017/18:3855 (C) yrkande 56 utan vidare åtgärd.

När det gäller förslaget att förbjuda försäljning av kycklingkött som är smittat med campylobacter noterar utskottet att nya regler om mikrobiologiska kriterier för kycklingkött kommer att börja tillämpas i år. Vidare noteras att det pågår ett kontinuerligt arbete både hos den berörda näringen och hos myndigheterna för att minska förekomsten av campylobacter i kött och för att minska riskerna för smitta när campylobacter ändå förekommer. Med det anförda avstyrks motion 2017/18:3573 (M).

När det gäller förslaget om att det bör utredas om det ska finnas en lagstadgad åldersgräns för att få köpa energidrycker i dagligvaruhandeln konstaterar utskottet att Livsmedelsverket har fått ett uppdrag med den innebörden. Motion 2017/18:824 (S) får därmed anses vara tillgodosedd och föranleder därför ingen ytterligare åtgärd.

En konkurrenskraftig livsmedelskedja

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en konkurrenskraftig livsmedelskedja.

Jämför reservation 3 (L).

Motionen

Enligt partimotion 2017/18:2820 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 33 i denna del ska livsmedelsproduktionen, oavsett om den är konventionell eller ekologisk, styras av konsumenternas efterfrågan och inte av stöd, subventioner eller snedvridande regler.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

I betänkandet om livsmedelsstrategin (bet. 2016/17: MJU23, rskr. 2016/17:338) tillkännagav riskdagen till regeringen att svensk livsmedelsproduktion ska styras av konsumenternas efterfrågan och inte av politiskt bestämda kvantitativa mål för konsumtion och produktion kopplade till specifika produktionsformer. Utskottet anförde i betänkandet att det ekologiska jordbruket skapar värdetillväxt och därigenom fler jobb på landsbygden och att åtgärder behöver vidtas som bidrar till att öka produktionen, konsumtionen och exporten av ekologiska produkter. Utskottet konstaterade emellertid att regeringen har fastställt ett inriktningsmål för ekologisk produktion och konsumtion. Regeringens inriktningsmål innebär att 30 procent av den svenska jordbruksmarken ska utgöras av certifierad ekologisk jordbruksmark 2030 och att 60 procent av den offentliga livsmedelskonsumtionen ska utgöras av certifierade ekologiska produkter 2030.

Utskottet ansåg att fokus måste vara att stärka konkurrenskraften i hela livsmedelskedjan i stället för att formulera mål om ekologisk konsumtion och produktion. Målsättningen ska vara en strävan mot att allt jordbruk blir mer hållbart och att konsumentens kunskap om livsmedel stärks. Utskottet såg en risk i att låsa in sig i kvantitativa mål för en viss produktionsform eftersom man inte vet hur livsmedelsproduktionen kommer att se ut 2030.

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 23) redovisade regeringen att konsumenternas efterfrågan på ekologisk mat har ökat kraftigt under de tre senaste åren. Den ekologiska produktionen har dock inte ökat i takt med efterfrågan och därför vill regeringen bidra till att öka produktionen och konsumtionen av ekologiska livsmedel i Sverige. Regeringen framhöll att det ska finnas goda förutsättningar för den ekologiska produktionen och att den potential som finns för fler jobb och en bättre miljö ska utnyttjas. I propositionen uppmärksammades att ekologisk odling bidrar till flera av miljö kvalitetsmålen, t.ex. Giftfri miljö, Ett rikt odlingslandskap och Ett rikt växt- och djurliv.

Regeringen redovisade i propositionen att man gör insatser inom flera områden för att främja ekologisk produktion och konsumtion. Satsningarna har enligt regeringen bidragit till en ökning både av den ekologiska odlingen och av marknaden för ekologiska produkter. Bland annat är ersättningen för ekologisk produktion en viktig åtgärd i landsbygdsprogrammet för programperioden 2014–2020. Stöd motsvarande 697,3 miljoner kronor betalades ut 2014, 227 miljoner kronor 2015 samt 816,4 miljoner kronor 2016 och 2017. Också livsmedelsstrategin innehåller satsningar på produktion, konsumtion och export av ekologiska livsmedel. I livsmedelsstrategins handlingsplan föreslås flera åtgärder och den 15 juni 2017 beslutade regeringen att uppdraga åt Jordbruksverket att inrätta en samordningsfunktion för produktion, konsumtion och export av ekologiska livsmedel samt att utarbeta en åtgärdsplan och etappmål för de inriktningsmål som regeringen satt upp: 30 procent av den svenska jordbruksmarken ska utgöras av certifierad

ekologisk jordbruksmark 2030, och 60 procent av den offentliga livsmedelskonsumtionen ska utgöras av certifierade ekologiska produkter 2030. Regeringen har avsatt 25 miljoner kronor årligen 2018–2020 för detta ändamål.

Utskottets ställningstagande

Som redovisas ovan framhöll utskottet i betänkande 2016/17:MJU23 att det ekologiska jordbruket skapar värdetillväxt och därigenom fler jobb på landsbygden och att åtgärder behöver vidtas som bidrar till att öka produktionen, konsumtionen och exporten av ekologiska produkter. Samtidigt ansåg utskottet att fokus måste vara att stärka konkurrenskraften i hela livsmedelskedjan i stället för att formulera mål om ekologisk konsumtion och produktion. Därmed motsatte sig utskottet att fastställa kvantitativa mål för en viss produktionsform i ett tillkännagivande till regeringen. Utskottet ser ingen anledning att utöver detta förorda något tillkännagivande i enlighet med vad som begärs i motion 2017/18:2820 (L) yrkande 33 i denna del. Motionsyrkandet avstyrks således i berörd del.

Livsmedelskontroll

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om livsmedelskontroll.
Jämför reservation 4 (M), 5 (M) och 6 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2017/18:3345 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) yrkande 18 föreslås att Livsmedelsverket får i uppdrag att arbeta fram en ny policy för livsmedelskontroller. Många livsmedelsföretag upplever att de inte får de kontroller som de betalar för. Företagen bör enligt motionärerna betala en liten administrativ avgift varje år och därutöver faktureras endast för kontroller som har utförts. Fokus för kontrollerna bör dessutom vara en dialog mellan inspektör och företag, där målet är att gemensamt lösa eventuella problem innan företaget får ett föreläggande.

I motion 2017/18:3153 av Betty Malmberg (M) efterfrågas en återrapport om vilka åtgärder regeringen har vidtagit med anledning av Statskontorets förslag om avgiften för livsmedelstillsyn (rapport 2015:17). Motionären anför att modellen för tillsynsavgifter brister i både begriplighet och legitimitet och att antalet kontroller bör ökas.

Enligt kommittémotion 2017/18:3345 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) yrkande 24 bör straffen för livsmedelsbedrägerier skärpas, bl.a. genom att införa fängelse i straffskalan i livsmedelslagen. Bedrägerier ska aldrig löna sig och konsumenterna ska kunna känna sig trygga med maten de äter. Även i

kommittémotion 2017/18:3896 av Runar Filper och Martin Kinnunen (båda SD) yrkande 5 föreslås att sanktionsmöjligheterna ökas mot dem som fuskar med livsmedel. På liknande sätt anförs i motionerna 2017/18:338 och 2017/18:1553 av Johnny Skalin (SD) att konsumentskyddet i fråga om märkningen av förpackningsdatum på livsmedel påtagligt behöver stärkas. Den handlare eller producent som märker om eller felmärker förpackningsdatum på livsmedel ska få kännbara sanktioner. På så vis ökar konsumenternas trygghet samtidigt som konkurrenssituationen förbättras för de handlare och producenter som följer lagen.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Regeringen gav den 11 november 2014 Statskontoret i uppdrag att utvärdera Livsmedelsverkets och kommunernas avgiftsfinansiering av den offentliga livsmedelskontrollen. Statskontoret överlämnade i juni 2015 rapporten Avgifter i livsmedelskontrollen – förslag på en mer effektiv avgiftsfinansiering (2015:17). Statskontoret konstaterade i rapporten att de kommunala kontrollmyndigheterna inte alltid utför nödvändig kontroll och att avgifterna för kontrollen varierar stort över landet. Små kommuner har generellt sett större problem inom livsmedelskontrollen än stora kommuner. Statskontoret konstaterade också att modellen för riskklassning av livsmedelsföretag brister i tydlighet och legitimitet. Detsamma gäller principen att företagen betalar för kontrollen innan den har utförts.

För att förbättra systemet för avgiftsfinansiering och för att öka antalet kontroller föreslog Statskontoret bl.a. att en förenklad modell för riskklassning tas fram, att det blir möjligt att ta ut avgift efter genomförd kontroll och att staten ska verka mer aktivt för kommunal samverkan inom livsmedelskontrollen samt att Livsmedelsverket ska agera mot de kommuner som missköter sitt uppdrag. Statskontorets rapport remissbehandlades under 2016.

I betänkande 2014/15:MJU3 om livsmedelspolitik beslutade utskottet i februari 2015 om ett tillkännagivande som innebar att Statskontoret skulle ges i uppdrag att se över alternativa modeller för livsmedelskontroll i syfte att stärka dialoginslagen och i högre grad undvika förelägganden. Riksdagen följde utskottets förslag. I regeringens skrivelse 2017/18:75 om åtgärder under 2017 med anledning av riksdagens skrivelser till regeringen redovisar regeringen att man har tagit flera initiativ på detta område och att tillkännagivandet bereds vidare. Bland annat gav regeringen som en följd av rapport 2015:17 Statskontoret ett nytt uppdrag i december 2016. Statskontoret skulle bl.a. kartlägga vad som påverkar genomförandet av livsmedelskontrollen i kommuner vars livsmedelskontroll uppvisar påtagliga brister och lämna förslag på hur problemen kan lösas på ett kostnadseffektivt sätt, i syfte att öka likvärdigheten i kontrollen. Uppdraget redovisades i juni 2017 i rapporten Stärkt livsmedelskontroll genom ökad kommunal samverkan (2017:9). Statskontorets kartläggning visar att problemen i

livsmedelskontrollen bl.a. beror på att kommuner med ett litet antal invånare är sårbara eftersom de har få livsmedelsinspektörer. Ett annat problem är att vissa kommuner inte prioriterar kontrollen i tillräcklig utsträckning. Statskontoret har analyserat om ett statligt övertagande respektive kommunal samverkan av livsmedelskontrollen kan lösa de brister som finns. Statskontoret bedömer att ett statligt övertagande är förknippat med stora effektivitetsrisker och att bristerna i första hand bör åtgärdas genom att kommunerna samverkar mer med varandra. Färre och större kommungemensamma kontrollmyndigheter kan minska sårbarheten och höja effektiviteten i livsmedelskontrollen.

Statskontoret föreslår att regeringen antar en färdplan och vidtar ett antal åtgärder i syfte att öka samverkan. Bland annat föreslås att regeringen ska se till att det införs ett krav i livsmedelslagen om att kommunerna ska ta till vara samverkansmöjligheter. Slutligen anser Statskontoret att om man inte kommer till rätta med problemen i den kommunala livsmedelskontrollen bör regeringen överväga att lagstifta om att kommuner med en liten kontroll- eller tillsynsverksamhet ska bilda gemensamma myndigheter. Statskontoret bedömer dock att denna åtgärd i dagsläget är svår att motivera eftersom den innebär ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen.

Enligt uppgift från Regeringskansliet har rapporten remitterats och man bereder för närvarande rapporten och remissvaren.

När det gäller tidpunkten för avgiftsdebitering begärde Livsmedelsverket i oktober 2017 att Näringsdepartementet ska utreda frågan om att införa obligatorisk efterhandsdebitering av avgifter för kontroll av livsmedelsanläggningar. Bakgrunden är Statskontorets slutsatser i ovan nämnda rapport (2015:17). Även Livsmedelsverkets begäran bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

När det gäller förslaget om att se över riskklassningsmodellen fick Livsmedelsverket i uppdrag i sitt regleringsbrev för 2017 att se över och vid behov justera den riskklassningsmodell som tillämpas inom livsmedelskontrollen. Syftet skulle vara att öka förståelsen för den kontroll som kontrollmyndigheterna utför och avgifterna kopplade till denna kontroll och att skapa förutsättningar för en enhetligare tillämpning av modellen. Modellen utgör grunden för bedömningen av omfattningen av livsmedelskontrollen vid respektive anläggning. I arbetet skulle Livsmedelsverket beakta Statskontorets rapport 2015:17 och remissinstansernas synpunkter på rapporten.

Livsmedelsverkets översyn av riskklassningsmodellen redovisas i verkets årsredovisning för 2017. Enligt Livsmedelsverket genomfördes översynen med representanter från kontrollmyndigheterna och livsmedelsbranschen. Riskklassningen kan enligt verket förenklas genom att alla verksamheter inom samma bransch och av samma omfattning får samma riskklass och kontrollfrekvens. Företag kan få en reducerad kontrollfrekvens, bl.a. om tidigare kontroller varit utan avvikelser eller om företaget har en viss certifiering. Till varje riskklass kopplas antalet kontrolltimmar som ett

riktvärde, vilket gör det möjligt för likvärdiga behovsutredningar och planering för kontrollmyndigheterna. Livsmedelsverket avser att remittera förslaget under våren 2018 för att sedan införa det i kontrollen under de kommande åren.

När det gäller företagsperspektivet framgick det av Livsmedelsverkets regleringsbrev för 2017 att Livsmedelsverket skulle fortsätta förenklingsarbetet för att det ska bli enklare att starta och driva företag. Särskilt fokus skulle vara på åtgärder som underlättar för företagen att göra rätt och hur myndigheten arbetar med service, effektivitet och bemötande. En redovisning lämnades till Näringsdepartementet i april 2017. I redovisningen framhåller Livsmedelsverket att en väl fungerande livsmedelskontroll är nödvändig för att öka konsumenternas förtroende, bidra till en jämlik konkurrens i branschen och en framgångsrik livsmedellexport. Vidare redovisas Livsmedelsverkets viktigaste insatser för att underlätta för livsmedelsföretagen att driva hållbara verksamheter i hela landet.

När det gäller livsmedelskontrollerna gav regeringen i februari 2017 Livsmedelsverket ett uppdrag om kompetenshöjande åtgärder i livsmedelskontrollen (N2017/01028/SUN). Av uppdraget framgår att Livsmedelsverket ska utveckla stödet till den offentliga livsmedelskontrollen i landet genom kompetenshöjande åtgärder och stödjande verktyg vid genomförande av kontrollen. Även information om relevanta bestämmelser och tillhörande stöd kan inom ramen för uppdraget utvecklas för att möta företagens behov. En delredovisning av uppdraget om kompetenshöjande åtgärder i livsmedelskontrollen lämnades i september 2017. Av delredovisningen framgår att Livsmedelsverket kommer att jobba vidare med uppdraget utifrån tre strategiska områden.

1. Förändra kontrollkulturen.
2. Skapa system för likvärdighet.
3. Förenkla för företagen.

För att skapa en positiv utveckling inom dessa områden avser Livsmedelsverket att bl.a. ordna utbildningar för att förändra kontrollkulturen och verka för god kontrollsed. Slutredovisning av uppdraget ska lämnas till Regeringskansliet senast den 28 februari 2020.

När det gäller straffen för livsmedelsbedrägeri överlämnade regeringen i mars 2018 en proposition till riksdagen om effektivare sanktioner i livsmedelskedjan (2017/18:165). I propositionen föreslås ändringar i straffbestämmelserna i livsmedelslagen (2006:804) och i lagen (2006:805) om foder och animaliska biprodukter. Förslaget innebär att straffet skärps för allvarliga brott. Straffet föreslås vara böter eller fängelse i högst två år. Som allvarliga ska sådana gärningar betraktas som innebär eller kan innebära en fara för människors eller djurs liv eller hälsa, som innebär eller kan innebära ett omfattande vilseledande eller som på ett allvarligt sätt orsakar eller kan orsaka att möjligheten att spåra t.ex. ett livsmedel eller foder försvåras. Såväl uppsåtliga som oaktsamma gärningar ska kunna medföra fängelsestraff.

Skälet till förslagen är att regeringen bedömer att det finns ett behov av att skärpa straffskalorna för allvarliga brott mot livsmedelslagen och lagen om foder och animaliska biprodukter. Det finns också ett behov av att kunna sanktionera mindre allvarliga överträdelser inom områdena livsmedel, foder och animaliska biprodukter på ett effektivare sätt än i dag.

Därför föreslås att ett system med sanktionsavgifter ska införas för mindre allvarliga överträdelser. Exempel på överträdelser som ska kunna leda till sanktionsavgift är brister när det gäller registrering, journalföring och annan dokumentation. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2019.

Utskottets ställningstagande

Som har redovisats ovan pågår ett omfattande arbete när det gäller livsmedelskontrollerna bl.a. när det gäller avgiftssystemet, likvärdigheten över landet, effektiviteten och bemötandet. Utskottet välkomnar detta förbättringsarbete och är mot bakgrund av det anförda inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av motionerna 2017/18:3153 (M) och 2017/18:3345 (M) yrkande 18. Motionerna avstyrks.

När det gäller straffen för livsmedelsbedrägeri konstaterar utskottet att regeringen nyligen har överlämnat en proposition om effektivare sanktioner i livsmedelskedjan som kommer att behandlas av utskottet under våren. Förslaget innebär att straffet skärps för allvarliga brott mot livsmedelslagstiftningen, som t.ex. vilseledande av konsumenterna. Förslaget förefaller vara väl i linje med vad som efterfrågas i motionerna 2017/18:338 (SD), 2017/18:1553 (SD), 2017/18:3345 (M) yrkande 24 och 2017/18:3896 (SD) yrkande 5. Mot bakgrund av den pågående beredningen föreslås inte någon vidare åtgärd med anledning av yrkandena.

Märkning av livsmedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om märkning av livsmedel.

Jämför reservation 7 (SD, C, V, KD), 8 (SD), 9 (SD) och 10 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2017/18:3426 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 28 förespråkas bättre ursprungsmärkning på förpackningar av honung och mer frekventa äkthetskontroller. Trots att det är fastslaget att honung är ett av världens mest förfalskade livsmedel görs det få analyser av den honung som importeras till Sverige. På liknande sätt efterfrågas i motion 2017/18:1689 av Jan Lindholm (MP) märkning av ursprungsland på konsumentförpackningar av honung. Det förekommer enligt motionärerna stora mängder förfalskade produkter på marknaden och Sverige borde därför ställa krav på att

ursprungsland redovisas inklusive andelen honung från respektive land. Ett sådant regelverk skulle tvinga grossister att ställa större krav på producenterna genom hela varukedjan och därmed även öka möjligheten att komma till rätta med problemet med falska produkter under beteckningen honung.

I kommittémotion 2017/18:3896 av Runar Filper och Martin Kinnunen (båda SD) yrkande 3 efterfrågas ett nationellt regelverk för kulturmärkning av svenska matprodukter med stort kulturhistoriskt värde. Sverige har många traditionella matprodukter, som är nära sammankopplade till vårt land, vår miljö och vår kulturhistoria, som förtjänar att lyftas fram. En sådan märkning skulle enligt motionärerna medföra positiva effekter inte bara för konsumenten, utan också för både besöksnäringen och landsbygdsutvecklingen.

Två motioner tar upp frågan om innehållsdeklaration på förpackningar av alkoholhaltiga drycker. Enligt motion 2017/18:3646 av Jonas Millard och Fredrik Eriksson (båda SD) bör regeringen utreda frågan om krav på innehållsdeklaration på vin och andra alkoholhaltiga drycker. Konsumenterna bör i likhet med övriga livsmedel kunna få kunskap om vad vin och övriga alkoholhaltiga drycker innehåller. Enligt motion 2017/18:2648 av Stefan Nilsson och Carl Schlyter (båda MP) ska förpackningar med alkoholhaltiga drycker förses med en näringsdeklaration. Kunskap om att alkoholdrycker innehåller så mycket kalorier skulle kunna bidra till att få människor att förstå hur stor del av kaloriintaget som faktiskt kommer från alkohol.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

När det gäller ursprungsmärkning av honung anförde landsbygdsministern i sitt svar på fråga 2017/18:169 den 2 november 2017 att det redan finns harmoniserade regler för ursprungsmärkning. Enligt EU-reglerna är det obligatoriskt att ange det eller de ursprungsland där honungen skördats på etiketten. Dessutom föreskrivs hur honungen får märkas om honungen har sitt ursprung i mer än en medlemsstat eller mer än ett tredjeland (blandning av EU-honung, blandning av icke-EU-honung eller blandning av EU- och icke-EU-honung). Landsbygdsministern anförde att det dessutom är fullt möjligt att frivilligt ange ursprunget mera detaljerat, t.ex. Roslagshonung, Ölandshonung, så länge informationen är korrekt och inte är vilseledande. Branschen har i dagsläget också möjlighet att använda symbolen Från Sverige som kan signalera till konsumenterna att hela livsmedelskedjan inklusive förädling och förpackning skett i Sverige.

När det gäller äkthetskontroller av honung har utskottet senast i betänkande 2016/17:MJU23 redogjort för att det övergripande målet för den offentliga kontrollen i livsmedelskedjan är att skydda människors och djurs hälsa och värna om konsumenternas intressen. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd (kontrollförordningen)

reglerar hur den offentliga kontrollen i medlemsstaterna ska organiseras och genomföras och riktar sig till medlemsstaterna och deras behöriga myndigheter. Det finns även kompletterande nationell lagstiftning.

Av lagstiftningen framgår att den offentliga kontrollen i livsmedelskedjan ska genomföras regelbundet och vara riskbaserad, ändamålsenlig och effektiv. Medlemsstaterna är skyldiga att säkerställa att det finns tillräckliga resurser tillgängliga för den offentliga kontrollen. Resurserna ska användas där de behövs och riktas dit de ger bäst effekt, så att målen i lagstiftningen uppnås. Den offentliga kontrollen granskas genom s.k. revisioner. Kontrollmyndigheterna ska utföra interna revisioner eller låta utföra externa revisioner, och EU ska göra revisioner i medlemsstaterna. Syftet med revisionerna är bl.a. att ständigt förbättra kontrollen.

Kontrollförordningen kommer att ersättas av en ny EU-förordning om offentlig kontroll. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel (förordningen om offentlig kontroll) ska tillämpas fr.o.m. den 14 december 2019. Enligt uppgift från Livsmedelsverket innebär den nya förordningen att kraven på offentlig kontroll av livsmedelsfusk förtydligas.

Livsmedelsverket arbetar för närvarande med ett uppdrag om kompetenshöjande åtgärder i livsmedelskontrollen (N2017/01028/SUN). Av uppdraget framgår att Livsmedelsverket ska utveckla stödet till den offentliga livsmedelskontrollen i landet genom kompetenshöjande åtgärder och stödjande verktyg vid genomförande av den offentliga livsmedelskontrollen. Även information om relevanta bestämmelser och tillhörande stöd kan inom ramen för uppdraget utvecklas för att möta företagens behov.

Utöver det är Livsmedelsverket kontaktpunkt i Sverige för det nyrättade systemet för administrativt stöd och assistans mellan EU:s livsmedelsmyndigheter, det s.k. ACC-systemet. Systemet används av medlemsländerna vid förfrågningar om företag som inte uppfyller reglerna i livsmedelslagstiftningen, men där det inte är fråga om icke säkra livsmedel. Systemet fungerar även för att utbyta information vid utredningar om misstänkt fusk med livsmedel. Livsmedelsverket är även Sveriges kontaktpunkt på livsmedelsområdet i EU-kommissionens nätverk Food Fraud Network. Nätverkets syfte är att möjliggöra ett effektivt informationsutbyte EU-medlemsstaterna emellan. Verket deltar även för Sveriges räkning i Interpols och Europols gemensamma operation Opson, vars arbete syftar till att upptäcka förfalskade och undermåliga livsmedel.

Av Livsmedelsverkets årsredovisning för 2017 framgår att myndigheten under 2017 främst har fokuserat på att löpande stödja och bistå kontrollmyndigheterna i principiella frågeställningar inom ramen för deras operativa fuskarbete. Verket har bl.a. lanserat en omfattande e-utbildning om livsmedelsfusk. Utbildningen vänder sig till såväl företag som kontrollmyndigheter.

När det gäller frågan om märkning av kulturhistoriskt värdefulla produkter ger EU:s förordning (EU) nr 1151/2012 om kvalitetsordningar för jordbruksprodukter och livsmedel en möjlighet till namnskydd för jordbruksprodukter och livsmedel som kommer från en viss geografisk region. Det finns tre kategorier av namnskydd enligt denna EU-förordning. Kategorin Skyddad ursprungsbeteckning anger benämningen på en vara som producerats och bearbetats inom ett bestämt geografiskt område. Det bör även finnas ett samband mellan varans kvalitet och dess geografiska ursprung. Kalixlöjrom och Upplandskubb är varor som har skyddad ursprungsbeteckning. I kategorin Skyddad geografisk beteckning ska minst ett steg av produktionsprocessen ha utförts inom ett bestämt geografiskt område (produktion, bearbetning eller beredning). Svecia, Skånsk spettekaka och Bruna bönor från Öland är produkter som har skyddade geografiska beteckningar. Slutligen finns kategorin Garanterad traditionell specialitet. Denna beteckning står för att produkten har egenskaper som härrör från en traditionell ingrediens eller traditionell tillverkningsmetod. Beteckningen kan användas av alla producenter som följer den givna specifikationen för produkten. Falukorv och Hushållsost har registrerats som garanterade traditionella specialiteter. Utskottet har tidigare (2011/12:MJU10) konstaterat att det skulle medföra ökade kostnader för både producenter och myndigheter att utveckla ett nationellt regelverk för märkning av kulturhistoriskt värdefulla produkter parallellt med EU:s regelverk för namnskydd. Enligt uppgift från Regeringskansliet har Hushållningssällskapet i Skaraborg fått medel från landsbygdsprogrammet för att leda arbetet med att ta fram ansökningar om fler skyddade beteckningar för svenska livsmedel. Projektet pågår t.o.m. 2019.

I propositionen om livsmedelsstrategin (prop. 2016/17:104) framhöll regeringen att det är värdefullt att branschen utvecklar gemensamma frivilliga märkningar, såsom märkningen Från Sverige. Frivilliga märkningar behöver inte begränsas till en nationell ursprungsmärkning utan kan även spegla konsumenternas efterfrågan på annan slags information.

När det gäller frågan om upplevelser kring mat och dryck som en integrerad del av besöksnäringen uppger regeringen i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 23) att man inom ramen för landsbygdsprogrammet har avsatt 60 miljoner kronor för detta ändamål. Av dessa medel har Jordbruksverket tagit beslut om 40 miljoner kronor för ett program under åren 2017–2020 som V.S. Visit Sweden AB samordnar för att stärka produktutveckling och marknadsföring av måltidsupplevelser i Sverige. Vidare utlyser Jordbruksverket 10 miljoner kronor av medel inom landsbygdsprogrammet till pilot- och samarbetsprojekt som främjar traditionell småskalig matkultur under våren 2018. Projekten ska syfta till att utveckla lokal matidentitet, metoder, processer och produkter kopplade till mat och livsmedelsframställning.

När det gäller frågan om innehållsförteckning på alkoholhaltiga drycker ska tillverkarna bl.a. märka ut allergenerna svavel och ägg- och mjölkprotein enligt kommissionens förordning (EG) nr 607/2009 av den 14 juli 2009 om

vissa tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EG) nr 479/2008 när det gäller skyddade ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar, traditionella uttryck, märkning och presentation av vissa vinprodukter. Det innebär att man på alla viner framställda av druvor som skördats 2012 eller senare, och som märkts efter den 30 juni 2012, kan utläsa om mjölk- och äggprotein använts som processhjälpmedel vid produktionen. Sedan tidigare anges på alla etiketter att vinet innehåller sulfiter om mängden överskrider 10 mg/liter. I övrigt finns i dagsläget inga krav på att redovisa en innehållsförteckning eller energiinnehåll.

Av en rapport från EU-kommissionen till Europaparlamentet och rådet i mars 2017 om en obligatorisk förteckning över ingredienser och näringsdeklarationen för alkoholhaltiga drycker (KOM(2017) 58) framgår att enligt nuvarande regler är, i motsats till vad som gäller för livsmedel, en förteckning över ingredienser och näringsdeklaration inte obligatorisk för alkoholhaltiga drycker. Europeiska konsumenter har begränsad tillgång till näringsdeklaration och ingrediensförteckning, med undantag för ingredienser som kan vara allergiframkallande. Sektorn för alkoholhaltiga drycker har tidigare motsatt sig en obligatorisk märkning. Nu har dock ett ökat antal frivilliga initiativ vuxit fram för att ge konsumenterna information om ingredienserna, energivärdet eller hela näringsdeklarationen för alkoholhaltiga drycker. EU-kommissionen uppmanade i rapporten industrin att tillgodose konsumenternas förväntningar på information om ingredienser och energiinnehåll och senast under mars 2018 presentera ett förslag till självreglering som täcker hela sektorn för alkoholhaltiga drycker. Kommissionen påpekade också att om självregleringen inte är tillfredsställande kommer kommissionen att granska andra möjliga alternativ, såsom lagstiftning. Den berörda sektorn har nu presenterat ett förslag om hur de kan lämna information om ingredienser och energiinnehåll. Enligt förslaget ska livsmedelsföretagaren kunna tillhandahålla informationen på ett annat ställe än på etiketten, exempelvis genom en s.k. QR-kod.

Utskottets ställningstagande

När det gäller ursprungsmärkning av honung noterar utskottet att det redan finns regler för ursprungsmärkning på EU-nivå. Utöver dessa harmoniserade regler finns möjlighet för producenterna att frivilligt ange ursprunget mer detaljerat. Även när det gäller äkthetskontrollen finns ett regelverk som ska tillförsäkra att den offentliga kontrollen i livsmedelskedjan genomförs regelbundet och är riskbaserad och effektiv. Som redovisas ovan pågår ett omfattande arbete med att förbättra den operativa livsmedelskontrollen, t.ex. vad gäller effektivitet och likvärdighet över landet. Bland annat arbetar Livsmedelsverket aktivt med att höja kompetensen i livsmedelskontrollen i enlighet med ett regeringsuppdrag. Mot bakgrund av det anförda föreslås ingen ytterligare åtgärd med anledning av motionerna 2017/18:1689 (MP) och 2017/18:3426 (KD) yrkande 28.

När det gäller förslaget om att införa ett nationellt system för kulturmärkning av svenska matprodukter anser utskottet liksom tidigare att det skulle medföra ökade kostnader för både producenter och myndigheter att utveckla ett nationellt regelverk för märkning av kulturhistoriskt värdefulla produkter parallellt med EU:s regelverk för namnskydd. Utskottet ställer sig positivt till den satsning på att öka antalet skyddade beteckningar för svenska livsmedel som för närvarande pågår. Mot bakgrund av det anförda avstyrks motion 2017/18:3896 (SD) yrkande 3.

När det gäller frågan om obligatorisk förteckning över ingredienser och näringsdeklarationen för alkoholhaltiga drycker noterar utskottet att EU-kommissionen arbetar för att den aktuella branschen ska tillgodose konsumenternas behov av information. Utfallet av detta arbete bör avvaktas och utskottet lämnar därmed motionerna 2017/18:2648 (MP) och 2017/18:3646 (SD) utan vidare åtgärd.

Dricksvatten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om dricksvatten som resurs och ersättning vid bildande av vattenskyddsområden.

Jämför reservation 11 (C, KD) och 12 (SD, C, KD).

Motionerna

Enligt partimotion 2017/18:3686 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 55 behöver arbetet med tillgången till dricksvatten förstärkas. Med klimatförändringar och effekter som översvämningar ökar risken för jordskred, spridning av bakterier och förorenande ämnen till dricksvattnet. Enligt motionärerna bör vatten även fortsättningsvis vara ett kommunalt ansvar men staten behöver stötta kommunerna i deras arbete. Alla kommuner bör göra en plan för dricksvattenförsörjningen, där risker och hot analyseras och hanteras. På liknande sätt efterfrågas i motion 2017/18:1356 av Per-Arne Håkansson m.fl. (S) en nationell strategi för att säkerställa hög dricksvattenkvalitet i hela landet.

Några motionsyrkanden berör egendomsskyddsfrågor vid bildande av vattenskyddsområden. I kommittémotion 2017/18:3855 av Eskil Erlandsson m.fl. (C) yrkande 1 anfördes att tjänstemän ska beakta äganderätt och egendomsskydd vid myndighetsbeslut. Om staten gör anspråk på mark är det viktigt att se över fastighetsägarens rätt till ersättning. Ett tydligt exempel är vid bildande av vattenskyddsområden, när livsmedelsproduktionen avsevärt försvåras och det inte längre går att odla. Av det skälet bör rätten till ersättning utredas när mark tas i anspråk vid bildande av vattenskyddsområden (yrkande 2). I kommittémotion 2017/18:2608 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD)

yrkande 9 efterlyses ett ramverk för rättssäkert bildande av vattenskyddsområden med skäligen kompensation för markägare.

Kompletterande uppgifter

Regeringen tillsatte den 18 juli 2013 (dir. 2013:75) en utredning för att gå igenom dricksvattenområdet i syfte att identifiera nuvarande och potentiella utmaningar för en säker dricksvattenförsörjning i landet, på kort och lång sikt. Uppdraget betonade särskilt klimatförändringarnas betydelse och de krav på anpassningar och förändrade förhållningssätt som kan behövas för dricksvattenfrågorna. Dricksvattenutredningen har avlämnat två delbetänkanden, Material i kontakt med dricksvatten – myndighetsroller och ansvarsfrågor (SOU 2014:53) samt Klimatförändringar och dricksvattenförsörjning (SOU 2015:51). Slutbetänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32) överlämnades i april 2016. I slutbetänkandet presenterade utredningen en rad förslag om ett strategiskt arbetssätt, ökad samverkan och nödvändiga krav på dricksvattenförsörjningen. Förslagen är avsedda att tydliggöra kravställandet, liksom stödet gentemot kommuner, producenter och andra aktörer. Dricksvattenutredningens förslag har remissbehandlats och förslagen bereds inom Regeringskansliet.

Regeringen har också gett en särskild utredare i uppdrag att se över kommunernas skyldighet att ordna vattentjänster enligt 6 § vattentjänstlagen. Utredaren ska även utreda vilka möjligheter som finns enligt nuvarande regler att vidta åtgärder för anpassning av dagvattenhanteringen till ett förändrat klimat. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 31 maj 2018.

I budgetpropositionen (prop. 2017/18:1 utg.omr. 20 och 23) anför regeringen att tillgång till dricksvatten är en samhällsviktig funktion. Havs- och vattenmyndigheten beslutade under 2016 att 28 områden och anläggningar ska vara av riksintresse för vattenförsörjning för att stärka och tydliggöra vattenförsörjningsintresset i samhällsplaneringen. Vidare anför regeringen att många kommunala grundvattentäkter fortfarande saknar vattenskyddsområde. Regeringen förstärker därför länsstyrelsernas arbete med förebyggande arbete för att skydda dricksvatten, exempelvis arbetet med inrättande av vattenskyddsområden.

Livsmedelsverket ska enligt sin instruktion ansvara för nationell samordning av dricksvattenfrågor, särskilt när det gäller anpassningar till klimatförändringar, samt kris- och beredskapsplanering när det gäller dricksvattenförsörjning. I februari 2018 gav regeringen Livsmedelsverket i uppdrag att bilda ett nationellt dricksvattenråd som ska bestå av både nationella och regionala myndigheter. Rådets uppgift ska vara att stärka det förebyggande arbetet med att skydda dricksvattnet, från vattentäkt till vattenkran, och arbeta för en fortsatt trygg dricksvattenförsörjning. Uppdraget innebär att Livsmedelsverket ska utveckla sin samordnande funktion i dricksvattenfrågor. Tillsammans med övriga berörda aktörer ska verket identifiera vilka uppgifter som rådet ska ha, hur arbetet ska organiseras liksom

hur kunskapsutveckling inom ramen för dricksvattenrådet kan bedrivas. Det nationella dricksvattenrådet ska utöver Livsmedelsverket bestå av Havs- och vattenmyndigheten, Boverket, Folkhälsomyndigheten, Sveriges geologiska undersökning, Kemikalieinspektionen, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut och Trafikverket. Dessutom ska länsstyrelserna representeras.

Miljöministern anförde i frågesvar 2017/18:29 den 18 oktober 2017 att vattenmyndigheterna har fastställt åtgärdsprogrammen för vatten 2017–2021 och att genomförandet av dem är av stor betydelse för att nå flera svenska miljökvalitetsmål och för att nå målen i EU:s ramedirektiv för vatten. En rad myndigheter och kommuner har ålagts att vidta åtgärder som bedömts behövas och detta ska i sin tur leda till konkreta resultat i våra sjöar och vattendrag. Regeringen har även i budgetpropositionen för 2018 gjort satsningar för att i större utsträckning restaurera och anlägga våtmarker i syfte att stärka landskapets egen förmåga att hålla kvar och balansera vattenflöden. Regeringen satsar också på att främja utveckling av ny reningsteknik och stärka myndigheternas resurser i arbetet med att minska utsläppen av mikroplaster och gör även en satsning över tre år för att minska halterna läkemedelsrester i miljön genom avancerad rening för avloppsvatten.

Även på EU-nivå pågår ett arbete med dricksvattenkvaliteten. EU-kommissionen har lämnat ett förslag till omarbetning av rådets direktiv 98/83/EG om kvaliteten på dricksvatten. Förslaget innehåller bl.a. uppdaterade kvalitetsparametrar för dricksvatten, införande av en riskbaserad inriktning i direktivet, ökad transparens, åtgärder för att öka tillgången på dricksvatten och åtgärder när det gäller material i kontakt med dricksvatten. Nya kvalitetsparametrar är bl.a. perfluorerade föreningar, uran och vissa hormonstörande ämnen. Omarbetningen av dricksvattendirektivet utgör en del av en planerad process med ändringar av andra vattenrelaterade direktiv t.ex. Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område. Syftet är att åstadkomma mer samspelade regler inom vattenområdet. Enligt faktapromemoria 2017/18:FPM56 om dricksvattendirektivet välkomnar regeringen förslaget till omarbetning av dricksvattendirektivet.

När det gäller egendomsskyddet framgår det av 2 kap. 15 § regeringsformen att vars och ens egendom är tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad, utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen. Den som genom expropriation tvingas avstå sin egendom ska vara tillförsäkrad full ersättning för förlusten.

Ersättning ska också vara tillförsäkrad den för vilken det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad på sådant sätt att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvåras eller att skada uppkommer som är betydande i förhållande till värdet på denna del av fastigheten. Av 2 kap. 15 § tredje stycket regeringsformen framgår dock att

när det gäller inskränkningar i användningen av mark eller byggnad som sker av hälsoskydds-, miljöskydds- eller säkerhetsskäl finns det inte någon rätt till ersättning om en sådan rätt inte har reglerats i vanlig lag.

Enligt lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna gäller den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna med ändringar och tillägg (Europakonventionen) som svensk lag. Av 2 kap. 19 § regeringsformen framgår även att en föreskrift inte får meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen. Egendomsskyddet i 2 kap. 15 § regeringsformen kompletteras således av artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till Europakonventionen.

Av artikel 1 i tilläggsprotokollet följer att fysiska och juridiska personer ska ha rätt till respekt för sin egendom. Ingen får berövas sin egendom annat än i det allmännas intresse och under de förutsättningar som anges i lag och i folkrättens allmänna grundsatser. Bestämmelsen inskränker dock inte en stats rätt att genomföra sådan lagstiftning som staten finner nödvändig för att reglera nyttjandet av egendom i enlighet med det allmännas intresse.

Artikeln föreskriver inte uttryckligen att ersättning ska betalas vid äganderättsintrång, men enligt praxis ska dock berövande av egendom normalt leda till att ersättning betalas. Ersättningen behöver inte motsvara marknadsvärde, men ska på ett rimligt sätt kunna relateras till egendomens värde. Även i fråga om vilken ersättning som ska betalas har staten en vid egen bedömningsmarginal. Vid reglering av nyttjandet av egendom utgör en eventuell ersättning i stället en faktor att ta hänsyn till i proportionalitetsbedömningen. Enligt Europakonventionen krävs således inte att ersättning betalas när nyttjandet av egendom regleras.

Enligt 7 kap. 21 § miljöbalken (MB) får ett mark- eller vattenområde förklaras som vattenskyddsområde av länsstyrelsen eller kommunen. Vattenskyddsområdet är till skydd för en grund- eller ytvattentillgång som utnyttjas eller kan antas komma att utnyttjas för vattentäkt. Länsstyrelsen eller kommunen ska för ett vattenskyddsområde meddela sådana föreskrifter om inskränkningar i rätten att förfoga över fastigheter inom området som behövs för att tillgodose syftet med området (vattenskyddsföreskrifter, 7 kap. 22 § MB). Enligt 7 kap. 25 § MB ska hänsyn tas till enskilda intressen när frågor om skydd av områden prövas. En inskränkning i en enskild persons rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse i 7 kap. får därför inte gå längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

När det gäller beslut om föreskrifter enligt 7 kap. 22 § MB om åtgärder och inskränkningar som rör vattenskyddsområden har en fastighetsägare rätt till ersättning på grund av beslut som innebär att mark tas i anspråk eller att pågående markanvändning inom berörd del av en fastighet avsevärt försvåras (31 kap. 4 § 5 MB). Krävs tillstånd för viss verksamhet eller åtgärd, betalas

ersättning endast om tillstånd har vägrats eller förenats med särskilda villkor (31 kap. 5 § MB).

Miljöbalken innehåller förhållandevis långtgående hänsynsregler. En verksamhetsutövare ska iakttä dessa regler på eget initiativ och ansvar. Tillsynsmyndigheter kan ingripa direkt med stöd av hänsynsreglerna för att kräva rättelse, och reglerna ska ligga till grund för villkor vid domstolars och andra myndigheters tillståndsprövningar och omprövningar av tillstånd. En underförstådd och självklar begränsning i uttrycket pågående markanvändning är att endast lagenlig användning av mark eller byggnad berättigar till ersättning. Någon rätt till ersättning finns därför inte vid myndighetsingripanden i syfte att se till att en lags akksamhets- eller hänsynskrav följs.

Förutom de lokala vattenskyddsföreskrifter som gäller för ett visst vattenskyddsområde finns det generella föreskrifter som gäller för alla vattenskyddsområden. Dessa generella föreskrifter är meddelade med stöd av andra bemyndiganden än 7 kap. 22 § miljöbalken. För restriktioner som har sin grund i dessa mindre ingripande föreskrifter finns ingen rätt att få ersättning, till skillnad från tillståndsplikt som regleras genom vattenskydds-föreskrifter. Exempel på sådana föreskrifter är Naturvårdsverkets föreskrifter om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel, NFS 2015:2, som är meddelade med stöd av förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel. Enligt 6 kap. 1 och 2 §§ i Naturvårdsverkets föreskrifter om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel är det förbjudet att i vissa fall utan särskilt tillstånd av den kommunala nämnden yrkesmässigt använda växtskyddsmedel utomhus inom ett vattenskyddsområde. Tillståndsplikten gäller dock bara områden med äldre vattenskydds-föreskrifter (meddelade före den 1 januari 2018). Efter detta datum är avsikten att användningen av växtskyddsmedel ska regleras i vattenskydds-föreskrifterna för det aktuella området, och därmed kunna utgöra grund för ersättning.

Föreskrifter till skydd för ytvattentäkter och enskilda grundvattentäkter kan också meddelas med stöd av 40 § 5 förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Där anges att kommunen får meddela sådana föreskrifter om det behövs för att hindra att olägenheter för människors hälsa uppkommer inom kommunen. Det är kommunen som gör bedömningen om föreskrifter behövs och som tar fram underlaget. Sådana kommunala föreskrifter får inte medföra onödigt tvång för allmänheten eller annan obefogad inskränkning i den enskildes frihet (9 kap. 13 § MB). Inte heller dessa mindre ingripande föreskrifter är ersättningsgrundande.

Regeringen utsåg i maj 2012 en särskild utredare för att se över den lagstiftning som möjliggör inskränkningar i användningen av mark eller byggnader (rådighetsinskränkningar) av hälsoskydds-, miljöskydds- eller säkerhetsskäl och att identifiera de fall där ersättning bör ges trots att ingripandet har skett av dessa skäl. Under 2013 presenterade utredningen ett betänkande (SOU 2013:59). I betänkandet förordade utredningen att det vore

lämpligt med en allmän översyn av reglerna för rådighetsinskränkningar i samband med att vattenskyddsområden inrättas.

I Dricksvattenutredningens slutbetänkande (SOU 2016:32) framhölls att behovet av skydd av vattenförekomster avsedda för dricksvattenanvändning inte beaktas i tillräcklig omfattning i kommunernas och länsstyrelsernas arbete. Vattenskyddsområden med skyddsföreskrifter har inrättats för en betydande andel vattentäkter, men skyddet är inte alltid uppdaterat och åtskilliga täkter saknar ännu skydd. Utredningen föreslog därför att kommunerna ska ha skyldighet att ansöka om inrättande och omprövning av vattenskyddsområden för alla större allmänna vattentäkter som utnyttjas eller har förberetts för att utnyttjas för uttag av dricksvatten. Enligt uppgift från Regeringskansliet analyseras Dricksvattenutredningens förslag om obligatoriskt införande av vattenskyddsområden vidare, särskilt frågan om konsekvenserna för markanvändningen och frågan om ersättnings storlek, i de fall en ersättning är aktuell.

Utskottets ställningstagande

Dricksvattenförsörjningen är av avgörande betydelse för samhället, och den försämrade tillgången till vatten i delar av landet under 2016 och 2017 visar vad som på sikt kan bli mer vanligt i ett förändrat klimat. Dricksvattenutredningens förslag har remitterats och bereds inom Regeringskansliet och utskottet ser fram emot att regeringen presenterar ett förslag för riksdagen som stärker skyddet av vatten för dricksvattenproduktion. Utskottet konstaterar att det är kommunerna som har huvudansvaret för den allmänna dricksvattenförsörjningen, men anser att det är positivt att staten har vidtagit ett flertal åtgärder för att bidra till att skydda dricksvattnet. Mot bakgrund av det anförda föreslås att motionerna 2017/18:1356 (S) och 2017/18:3686 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 55 lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller frågan om egendomsskydd i samband med inrättande av vattenskyddsområden konstaterar utskottet att riksdagen så sent som 2011 i grundlag fastställde att undantag ska kunna göras när det gäller rätten till ersättning då användningen av mark eller byggnad begränsas av hälsoskydds-, miljöskydds- eller säkerhetsskäl (prop. 2009/10:80, prop. 2009/10:81, bet. 2009/10:KU19, rskr. 2009/10:304, bet. 2010/11:KU4, rskr. 2010/11:21). Vidare konstaterar utskottet att för de mer ingripande begränsningar av nyttjande av egendom som kan följa av att vattenskyddsområden enligt 7 kapitlet miljöbalken inrättas har en möjlighet till ersättning lagreglerats. När det gäller tillståndsplikt för hantering av växtskyddsmedel inom vattenskyddsområden har Naturvårdsverket ändrat sina föreskrifter på så sätt att tillståndsplikten framöver ska hanteras i vattenskyddsföreskrifter enligt 7 kapitlet miljöbalken.

Som belysts ovan är åtgärder för att skydda dricksvattnet av växande betydelse för samhället. Utskottet finner ingen anledning att betvivla att

regeringen kommer att bevaka rättsutvecklingen i fråga om möjligheten till ersättning i det fortsatta arbetet med att främja inrättandet av vattenskyddsområden. Mot bakgrund av det anförda föreslås inget uttalande med anledning av motionerna 2017/18:2608 (KD) yrkande 9 samt 2017/18:3855 (C) yrkande 1 och 2. Motionsyrkandena avstyrks därmed.

Kosttillskott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kosttillskott.

Motionerna

I ett antal yrkanden i motion 2017/18:3132 av Saila Quicklund (M) förespråkas en hårdare reglering av kosttillskott. Enligt yrkande 2 bör det utredas hur Livsmedelsverket kan ta ett samlat ansvar för det fortsatta arbetet med att förhindra farliga substanser i kosttillskott. Kommunerna som har huvudansvaret att kontrollera tillskotten saknar resurser för detta arbete. I yrkande 3 föreslås att tillverkare och distributörer ska vara skyldiga att anmäla sina produkter till Livsmedelsverket innan de saluförs. Vidare bör Livsmedelsverket få rätt att besluta om saluförbud för hälsofarliga kosttillskott (yrkande 4). Slutligen förordas att Livsmedelsverket oftare bör utnyttja läkemedelslagens möjligheter att klassificera läkemedelsnära substanser som läkemedel (yrkande 5).

Kompletterande uppgifter

Livsmedelsverket fick i regleringsbrevet för 2016 i uppdrag att arbeta för en effektiv kontroll av internethandel med livsmedel med särskilt fokus på handel med kosttillskott. Uppdraget skulle utföras i dialog med bl.a. berörda kontrollmyndigheter och Läkemedelsverket. Livsmedelsverket redovisade uppdraget i oktober 2016 i rapporten Samordning och förbättring av kontrollen av e-handel. Livsmedelsverket föreslår i sin rapport att en nationell funktion för övervakning av e-handel, med fokus på kosttillskotts försäljning, upprättas och placeras på Livsmedelsverket. Funktionen föreslås få i huvudsaklig uppgift att övervaka marknaden men också stödja kontrollen och informera företag och konsumenter. Om det framkommer att ett företag inte lever upp till livsmedelslagstiftningen, t.ex. genom att inte vara registrerat hos behörig kontrollmyndighet, föreslår Livsmedelsverket att ärendet ska överlämnas till ansvarig kontrollmyndighet. Enligt uppgift från Regeringskansliet arbetar Livsmedelsverket nu i enlighet med detta förslag.

Livsmedelsverket fick i regleringsbrevet för 2016 också i uppdrag att utveckla ett nationellt varningssystem för livsmedel. Livsmedelsverket skulle för livsmedel som utgör eller kan antas utgöra en risk för människors hälsa,

utreda och utveckla ett nationellt varningssystem för ökat informationsutbyte och samarbete mellan kontrollmyndigheterna. I uppdraget ingick även att utifrån befintliga bemyndiganden utreda och, om lämpligt, vidta övriga åtgärder som behövs för att motverka och förhindra att livsmedel som inte är säkra släpps ut på marknaden. Uppdraget redovisades den 1 februari 2017. I rapporten påtalar Livsmedelsverket att ett livsmedel normalt finns tillgängligt på marknaden i många kommuner. När kontrollmyndigheter agerar mot ett icke säkert livsmedel uppstår ett behov av att snabbt meddela andra berörda kontrollmyndigheter. Livsmedelsverket bedömer att det redan existerande verktyget iRASFF är väl lämpat för ändamålet.

RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed) är Europeiska kommissionens system för snabb varning om icke säkra livsmedel och iRASFF är det webbaserade verktyget för meddelanden mellan EU:s medlemsländer om sådana livsmedel. iRASFF har en nationell användarnivå som Sverige kan använda. Att använda systemet innebär att det går snabbare och enklare att sända meddelanden mellan myndigheterna vilket medför att icke säkra livsmedel snabbare kommer bort från marknaden. För att systemet ska fungera effektivt är det viktigt att alla berörda använder systemet. Livsmedelsverket har därför i Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2009:13) om rapporteringskyldighet för kontrollmyndigheter fr.o.m. den 1 mars 2018 infört en skyldighet för kontrollmyndigheterna på livsmedelsområdet att använda sig av det nationella varningssystemet. Skyldigheterna omfattar att ansluta sig till systemet och att anmäla, bevaka och åiterrapportera i det.

Livsmedelsverket bedömer att ytterligare åtgärder kan vara befogade. Exempelvis bör vägledningen om hur vissa kategorier av livsmedel bör bedömas förtydligas. Det gäller hur och när lagstiftningen om s.k. nya livsmedel kan och bör användas. Detta gäller speciellt kosttillskott som under de senaste åren stått för den övervägande delen icke säkra livsmedel i Sverige och som meddelats i RASFF-systemet.

I regleringsbrevet för 2017 fick Livsmedelsverket i uppdrag att utreda och vid behov införa föreskrifter om maximivärden för vitaminer och mineraler i kosttillskott. Livsmedelsverket redovisade i april 2017 en plan för hur uppdraget ska utföras. Verket avser enligt planen att ta fram maximivärden för vitaminer och mineraler genom separata riskvärderingar för alla vitaminer och mineraler som det bedöms finnas behov av att ta fram sådana värden. Parallellt med detta arbete planerar verket att ta fram föreskrifter om maximivärden.

Landsbygdsministern anförde i sitt svar på riksdagsfråga 2016/17:1823 om kosttillskott den 5 september 2017 att kosttillskott regleras av livsmedelslagstiftningen. Det är tillverkarens ansvar att produkterna är säkra att använda och att de uppfyller kraven i lagstiftningen. Livsmedelsverket, som central myndighet för livsmedelskontrollen, stöder den kommunala kontrollen. Ministern underströk att regeringen har vidtagit flera åtgärder för att stärka kontrollen av kosttillskott. Livsmedelsverket har fått i uppdrag att utreda och vid behov införa föreskrifter om maximivärden för vitaminer och

mineraler i kosttillskott. Kosttillskott kan innehålla höga halter av vitaminer och mineraler, och ett regelbundet intag av höga doser kan vara hälsovådligt för konsumenten. Avsaknad av lagstadgade maximivärden har skapat osäkerhet i branschen, och kontrollmyndigheterna har gjort olika bedömningar. Detta har t.ex. medfört att en produkt som får säljas av en livsmedelsföretagare i en kommun förbjuds i en annan kommun. Vetenskapligt baserade gränsvärden skulle därför kunna skapa större tydlighet för såväl livsmedelsföretagen som kontrollmyndigheterna och bidra till en mer likvärdig kontroll på området över hela Sverige. Livsmedelsverket presenterade i slutet på april en plan för hur uppdraget kommer att genomföras. Regeringens uppdrag till Livsmedelsverket kommer enligt ministern att ge förutsättningar för kommunerna att göra mer enhetliga bedömningar och utföra en effektivare kontroll.

Landsbygdsministern besvarade dessutom en interpellation om kosttillskott den 24 november 2017 (ip. 2017/18:122). Ministern anförde inledningsvis att det är kommunerna som ansvarar för kontrollen av kosttillskotten. Kontrollen är komplex och för att uppnå en mer likvärdig kontroll har Livsmedelsverket, som central myndighet för livsmedelskontrollen, utvecklat sitt stöd till kommunerna på kosttillskottsområdet.

Ministern anförde att regeringen har vidtagit en rad olika åtgärder för att uppnå en mer likvärdig och enhetlig livsmedelskontroll på detta område. Syftet är både att skydda konsumenterna och att ge företagen likvärdiga villkor över hela landet. Det finns därför i dagsläget inget förslag om att överföra den offentliga kontrollen av kosttillskott från kommunerna till Livsmedelsverket.

Det finns inget krav på anmälan hos eller tillstånd från Livsmedelsverket för att sälja kosttillskott i Sverige. Däremot ska den som tillverkar, importerar och säljer kosttillskott registrera sig hos kontrollmyndigheten i den kommun där verksamheten bedrivs. Även företagare som säljer kosttillskott på internet till andra företagare eller till slutkonsumenter ska anmäla sin verksamhet till kontrollmyndigheten i den kommun där verksamheten bedrivs. Krav på förhandsanmälan av kosttillskott utgör en administrativ börda för företagen, och ett sådant system bedöms enligt landsbygdsministern inte lösa problemen med otillåtna substanser i kosttillskott. De som säljer sådana produkter kommer sannolikt inte att registrera eller anmäla sina produkter.

Ministern anförde vidare att gränsen mellan kosttillskott och läkemedel ibland kan vara svår att dra. En huvudregel är att kosttillskott inte är till för att förebygga, lindra eller bota sjukdomar. Om en produkt marknadsförs med sådana påståenden ska produkten klassas som läkemedel och inte som livsmedel. Vidare kan en och samma substans klassificeras både som livsmedel och som läkemedel beroende på hur hög daglig dos som rekommenderas.

Det är Läkemedelsverket som är ansvarig myndighet när det gäller att bedöma om en produkt eller substans ska anses som läkemedel. Läkemedelsverket utövar även tillsynen över marknadsföring av och reklam för läkemedel. Då det finns gränsdragningsfrågor på området är det viktigt att

kontrollmyndigheterna för livsmedel och läkemedel har ett bra samarbete. Livsmedelsverket och Läkemedelsverket träffas därför enligt ministern regelbundet för att diskutera dessa frågor.

När det gäller livsmedelstillsynen generellt redovisade regeringen i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 23) att livsmedelskontrollen utvecklas i en positiv riktning och att insatser för en ökad effektivisering och tydligare styrning pågår. Myndigheterna bedriver ett utvecklingsarbete för att öka likvärdigheten i kontrollen. Detta arbete kommer att fortsätta under de kommande åren, genom bl.a. ett uppdrag som lämnades till Livsmedelsverket 2017 inom ramen för livsmedelsstrategin. Det kan noteras att Livsmedelsverket inom ramen för livsmedelsstrategin och handlingsplanen har fått drygt 10 miljoner kronor för att jobba med kompetenshöjande åtgärder när det gäller kontrollen.

Utskottets ställningstagande

Som har redovisats ovan har Livsmedelsverket stärkt arbetet med kontrollen av e-handeln, och då särskilt handeln med kosttillskott. Från och med den 1 mars 2018 har verket infört en skyldighet för kontrollmyndigheterna på livsmedelsområdet att ansluta sig till det nationella varningssystemet för icke-säkra livsmedel samt att anmäla, bevaka och återrapportera i det. Livsmedelsverket har också tagit fram en plan för hur verket löpande ska ta fram maximivärden för vitaminer och mineraler. Utskottet konstaterar att regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att förbättra kontrollen av kosttillskott och är inte berett att förorda något tillkännagivande med anledning av motion 2017/18:3132 (M) yrkandena 2–5. Yrkandena avstyrks.

Palmolja

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om palmolja.

Motionerna

I motion 2017/18:192 av Markus Wiechel och Jeff Ahl (båda SD) yrkande 1 förespråkas en översyn för minskad användning av palmolja. Palmolja innehåller flera cancerframkallande ämnen och framställs dessutom på ett sätt som drabbar naturen och djurlivet. Därför behövs en tydlig märkning av produkter med höga halter av palmolja (yrkande 2). I motionen uppmärksammas att EU visserligen inför gränsvärden för cancerframkallande ämnen i palmolja, andra oljor och bröstmjölk ersättning, men att den säkerhetsmarginal som Livsmedelsverket rekommenderar kommer att införas först senare. Det innebär att livsmedel som t.ex. gröt och välling kommer att innehålla alltför höga halter under flera år framöver. Reglerna för palmolja i

barnmat bör därför enligt motionens yrkande 3 skärpas. Slutligen efterfrågas mer information till konsumenter om problemen med palmolja (yrkande 4). Sedan 2004 finns det en certifiering (RSPO-certifiering) över palmoljeproduktionen för att enklare säkerställa att den framtagits på ett etiskt korrekt sätt. Med en större medvetenhet om problemen med palmolja skapas både en mer hållbar utveckling i världen och ett hälsosammare samhälle. Regeringen bör därför arbeta aktivt med att informera svenska konsumenter om de problem som palmoljan skapar.

Kompletterande uppgifter

Efsa, EU:s livsmedelssäkerhetsmyndighet, presenterade våren 2016 en riskvärdering av de oönskade ämnen som bildas i vegetabiliska oljor, framför allt i palmolja, under raffineringssteget. Bland dessa oönskade ämnen finns glycidylfettsyraestrar och 3-MCPD som är karcinogena. Efsa bedömde i utvärderingen att marginalen mellan intaget av dessa ämnen och den nivå när negativa hälsoeffekter kan uppstå behöver öka. Detta gällde framför allt för gruppen spädbarn som äter modersmjölksersättning och tillskottsning samt gruppen småbarn i åldern 1–3 år. Efsas slutsats var därför att halterna av dessa ämnen behöver sänkas framför allt i livsmedel för spädbarn och småbarn.

Med anledning av utvärderingen har EU-kommissionen som ett första steg ändrat gränsvärdena för glycidylfettsyraestrar i bl.a. vegetabiliska fetter och modersmjölksersättning genom kommissionens förordning (EU) 2018/290 av den 26 februari 2018 om ändring av förordning (EG) nr 1881/2006 vad gäller gränsvärden för glycidylfettsyraestrar i vegetabiliska oljor och fetter, modersmjölksersättning, tillskottsning och livsmedel för speciella medicinska ändamål avsedda för spädbarn och småbarn. Förordningen gäller för livsmedel som produceras fr.o.m. den 19 mars 2018. Från den 1 juli 2019 kommer dessa gränsvärden att sänkas ytterligare när det gäller produkter till spädbarn. Enligt uppgift från Livsmedelsverket kommer EU:s arbete med att skärpa gränsvärden för 3-MCPD i vegetabiliska fetter och oljor och i livsmedel som är avsedda för spädbarn och små barn att påbörjas under året.

När det gäller information framgår det av de allmänna märkningsreglerna i förordningen (EU) nr 1169/2011 om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna att om palmolja används som ingrediens i ett livsmedel ska den finnas deklarerad i innehållsförteckningen på förpackningen. Några ytterligare krav på märkning ställs inte för palmolja som ingrediens. Enligt förordningen (2009:1426) med instruktion för Livsmedelsverket har verket till uppgift att i konsumenternas intresse arbeta för säkra livsmedel, redlighet i livsmedelshanteringen och bra matvanor. Livsmedelsverket ska bl.a. informera konsumenter, företag och andra intressenter i livsmedelskedjan om gällande regelverk, kostråd och andra viktiga förhållanden på livsmedelsområdet och främja konsumenternas förutsättningar att göra medvetna val avseende hälsosam och säker mat. Inom

ramen för sitt uppdrag har Livsmedelsverket löpande informerat om önskade ämnen i palmolja.

När det gäller de miljömässiga och sociala aspekterna av palmoljeproduktionen arbetar organisationen RSPO (Roundtable on Sustainable Palm Oil) för att främja hållbar produktion av palmolja. Organisationen arbetar med certifiering av ansvarsfullt producerad palmolja.

Utskottets ställningstagande

Det finns såväl hälsomässiga som miljömässiga problem knutna till produktion och konsumtion av palmolja. Utskottet välkomnar det arbete för successivt strängare gränsvärden för cancerframkallande ämnen i palmolja som pågår inom EU. Genom de befintliga reglerna för livsmedelsmärkning finns möjlighet för konsumenterna att välja bort produkter med palmolja. Det finns också möjlighet att välja palmolja som är märkt med den hållbarhetsmärkning som finns på marknaden. Mot bakgrund av det anförda föreslås ingen ytterligare åtgärd med anledning av motion 2017/18:192 (SD) yrkandena 1–4.

Motioner som bereds förenklad

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden (S, M, SD, MP, C, L, KD) om livsmedelslagstiftningen, offentlig upphandling av livsmedel, en konkurrenskraftig livsmedelskedja, livsmedelskontroll, hantering av viltkött, märkning av livsmedel och information om livsmedel som tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden.

Jämför särskilt yttrande 1 (M), 2 (SD), 3 (C), 4 (L) och 5 (KD).

Utskottets ställningstagande

De motionsförslag som ingår i bilaga 2 rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet tidigare har behandlat under denna mandatperiod i betänkandena 2014/15:MJU3 Livsmedelspolitik, 2015/16:MJU15 Livsmedelspolitik, 2015/16:MJU20 Klimat- och energimålen – Kontrollstation 2015 m.m. och 2016/17:MJU23 En livsmedelsstrategi för Sverige.

Riksdagen avlog då samtliga motionsyrkanden i enlighet med utskottets förslag. Utskottet ser inga skäl till att nu göra en annan bedömning och avstyrker därför motionsyrkandena igen.

Reservationer

1. Livsmedelslagstiftningen, punkt 1 (C)

av Kristina Yngwe (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3855 av Eskil Erlandsson m.fl. (C) yrkande 56 och
avslår motionerna

2017/18:824 av Eva Sonidsson (S),

2017/18:3426 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 30 och

2017/18:3573 av Betty Malmberg (M).

Ställningstagande

För att stärka tillgången på bra grödsorter med exempelvis egenskaper som högre avkastning, bättre växtnäringssupptag eller torkresistens måste dagens lagstiftning förändras. Lagstiftningen om växtförädling bygger i dag på förädlingsmetod där vissa sorter som förädlats med genteknik inte är godkända för odling medan andra sorter som har samma egenskaper men som framställts via traditionell växtförädling är godkända för odling. Jag anser att detta regelverk hämmar lantbrukets utveckling, och jag vill därför att lagstiftningen ändras så att den bygger på egenskaper i stället för förädlingsmetod.

2. Livsmedelslagstiftningen, punkt 1 (KD)

av Lars-Axel Nordell (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3426 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 30 och
avslår motionerna

2017/18:824 av Eva Sonidsson (S),

2017/18:3573 av Betty Malmberg (M) och

2017/18:3855 av Eskil Erlandsson m.fl. (C) yrkande 56.

Ställningstagande

För att jorden ska kunna föda den framtida befolkningen blir det enligt forskningen troligtvis nödvändigt att lägga om våra nuvarande kostvanor. Nya livsmedel, exempelvis alger och insekter, kommer då att spela en större roll som proteinkällor. Emellertid är det i dag inte lätt att göra rätt, varken för produktion eller för försäljning av sådan ny mat. Kristdemokraterna anser att den gällande lagstiftningen behöver anpassas till dagens förutsättningar, exempelvis gränserna för vad som räknas som livsmedel. I Sverige har Livsmedelsverket enligt Kristdemokraternas mening en alltför rigid syn på hur de gemensamma EU-reglerna ska tolkas.

3. En konkurrenskraftig livsmedelskedja, punkt 2 (L)

av Lars Tysklind (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:2820 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 33.2.

Ställningstagande

Liberalerna anser att livsmedelsproduktionen, oavsett om den är konventionell eller ekologisk, ska styras av konsumenternas efterfrågan och inte av stöd, subventioner eller snedvridande regler.

4. Livsmedelskontroll, punkt 3 (M)

av Maria Malmer Stenergard (M), Johan Hultberg (M), Åsa Coenraads (M) och Gunilla Nordgren (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3345 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) yrkande 18 och
avslår motion

2017/18:3153 av Betty Malmberg (M).

Ställningstagande

Ansvar för livsmedelskontrollerna ligger främst på kommunal nivå. Vanligtvis betalar livsmedelsföretaget en fast avgift varje år för de kontroller kommunen ska göra. I dagsläget genomförs det sammantaget för få livsmedelskontroller runt om i landet. Det leder till att många livsmedelsföretag upplever att de inte får de kontroller som de betalar för och det kan även vara ett problem för livsmedelssäkerheten gentemot konsumenten. Moderaterna föreslår i stället en ny modell, där företagen betalar en mindre, fast administrativ avgift varje år och därutöver faktureras endast efter utförd kontroll. Fokus på kontrollerna bör dessutom vara en gemensam dialog mellan inspektör och företag, där målet är att gemensamt lösa eventuella problem innan företaget får ett föreläggande. Vi föreslår därför att Livsmedelsverket ges i uppdrag att arbeta fram en policy för livsmedelskontroll, som grundar sig på dialog och en tydligare koppling mellan avgift och faktiskt utförd kontroll.

5. Livsmedelsbedrägeri, punkt 4 (M)

av Maria Malmer Stenergard (M), Johan Hultberg (M), Åsa Coenraads (M) och Gunilla Nordgren (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3345 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) yrkande 24 och avslår motionerna

2017/18:338 av Johnny Skalin (SD),

2017/18:1553 av Johnny Skalin (SD) och

2017/18:3896 av Runar Filper och Martin Kinnunen (båda SD) yrkande 5.

Ställningstagande

Vi anser att straffen för livsmedelsbedrägerier bör skärpas, bl.a. genom att införa fängelse i straffskalan i livsmedelslagen. Konsumenterna ska kunna känna sig trygga med maten de äter och bedrägerier ska aldrig löna sig.

6. Livsmedelsbedrägeri, punkt 4 (SD)

av Martin Kinnunen (SD) och Cassandra Sundin (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3896 av Runar Filper och Martin Kinnunen (båda SD) yrkande 5 och avslår motionerna

2017/18:338 av Johnny Skalin (SD),

2017/18:1553 av Johnny Skalin (SD) och

2017/18:3345 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) yrkande 24.

Ställningstagande

Vi anser att det behövs ökade sanktionsmöjligheter mot aktörer som fuskar med livsmedel.

7. Märkning och kontroll av honung, punkt 5 (SD, C, V, KD)

av Kristina Yngwe (C), Martin Kinnunen (SD), Jens Holm (V), Cassandra Sundin (SD) och Lars-Axel Nordell (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3426 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 28 och avslår motion

2017/18:1689 av Jan Lindholm (MP).

Ställningstagande

Den bristande märkningen av honung är ett problem. Importerad honung kan ofta vara utspädd med rissirap eller rissocker. Trots att det på internationell nivå är fastslaget att honung är ett av världens mest förfalskade livsmedel görs det ytterst få analyser av den honung som importeras till Sverige. Det finns därför enligt vår mening ett behov av dels bättre krav på ursprungsmärkning av honung, dels äkthetskontroller av importerad honung.

8. Kulturmärkning av svenska matprodukter, punkt 6 (SD)

av Martin Kinnunen (SD) och Cassandra Sundin (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3896 av Runar Filper och Martin Kinnunen (båda SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Sverige har många traditionella matprodukter, som är nära sammankopplade med vårt land, vår miljö och vår kulturhistoria, som förtjänar att lyftas fram. I dagsläget finns dock inga nationella regleringar för att skydda eller uppmärksamma svensk högkvalitativ mat. Mot bakgrund av ovanstående anser vi att det behöver tas fram ett nationellt regelverk för märkning av kulturhistoriskt värdefulla, svenska matprodukter, vilket vi tror skulle medföra positiva effekter inte bara för konsumenten, utan också för både besöksnäringen och landsbygdsutvecklingen.

9. Innehållsdeklaration på förpackningar av alkoholhaltiga drycker, punkt 7 (SD)

av Martin Kinnunen (SD) och Cassandra Sundin (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3646 av Jonas Millard och Fredrik Eriksson (båda SD) och
avslår motion
2017/18:2648 av Stefan Nilsson och Carl Schlyter (båda MP).

Ställningstagande

Vi anser att konsumenterna precis som när det gäller övriga livsmedel ska ha rätt att få kunskap om vad deras vin och övriga alkoholhaltiga drycker innehåller. Därför vill vi att regeringen utreder hur detta på lämpligast sätt kan genomföras i Sverige. Att frågan för närvarande ses över på EU-nivå innebär inte att vi ska invänta deras arbete, utan vi bör snarare föregå med gott exempel

och införa en skyldighet att märka alkoholhaltiga drycker med en innehållsförteckning så snart som möjligt. Regeringen bör utreda frågan och återkomma till riksdagen med ett förslag i den riktningen.

10. Innehållsdeklaration på förpackningar av alkoholhaltiga drycker, punkt 7 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:2648 av Stefan Nilsson och Carl Schlyter (båda MP) och
avslår motion
2017/18:3646 av Jonas Millard och Fredrik Eriksson (båda SD).

Ställningstagande

En näringsdeklaration på alkohol ska ses som en del i att konsumenterna får rätt information om allt de äter och dricker, så att de kan göra medvetna val. Kunskap om att alkoholdrycker innehåller så mycket kalorier skulle kunna bidra till att få människor att förstå hur stor del av kaloriintaget som faktiskt kommer från alkohol. Europaparlamentet antog i april 2015 en icke-bindande resolution med en uppmaning till EU-kommissionen att senast 2016 lägga fram förslag om märkning av kaloriinnehåll i alkoholhaltiga drycker.

Sverige bör vara pådrivande i processen för lagstiftning om detta på EU-nivå. Om utvärderingen från kommissionen inte åtföljs av lagstiftning bör Sverige inleda en dialog med kommissionen om hur Sverige skulle kunna gå vidare med märkning på nationell nivå. Jag anser att förpackningar med alkoholhaltiga drycker ska märkas med information om bl.a. energiinnehåll.

11. Dricksvatten som resurs, punkt 8 (C, KD)

av Kristina Yngwe (C) och Lars-Axel Nordell (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3686 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 55 och

avslår motion

2017/18:1356 av Per-Arne Håkansson m.fl. (S).

Ställningstagande

För att säkerställa rent vatten i kranen behövs krafttag för att skydda tillgången till rent vatten. Med klimatförändringar och effekter som översvämningar ökar risken för jordskred, spridning av bakterier och förorenande ämnen. Vatten är ett kommunalt ansvar och ska så förbli, men staten behöver stötta kommunerna i deras arbete. Alla kommuner som inte redan gjort det bör göra en plan för dricksvattenförsörjningen, där risker och hot analyseras och hanteras.

Genom att se över lagstiftningen om vattentjänster kan samverkan mellan privata och offentliga aktörer utvecklas och skapa förutsättningar för investeringar. Dricksvatten är en allmän nyttinghet, men genom att låta företag delta i drift och investering i ledningar och anläggningar kan man få snabbare investeringar och effektiv drift. Vi anser att arbetet med tillgången till dricksvatten ska förstärkas på ovannämnda sätt.

12. Ersättning vid bildande av vattenskyddsområden, punkt 9 (SD, C, KD)

av Kristina Yngwe (C), Martin Kinnunen (SD), Cassandra Sundin (SD) och Lars-Axel Nordell (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2017/18:2608 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) yrkande 9 och

2017/18:3855 av Eskil Erlandsson m.fl. (C) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Äganderätten med egendomsskyddet är inskriven i Sveriges grundlag, i Europakonventionen och i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. De utgör en grund för både demokrati och marknadsekonomi. Äganderätt och egendomsskydd måste beaktas i myndighetsbeslut. Om staten gör anspråk på mark är det därför viktigt att se över fastighetsägarens rätt till ersättning. Ett tydligt exempel är vid bildande av vattenskyddsområden, när livsmedelsproduktionen avsevärt försvåras och det inte längre går att odla mat. Dricksvattenutredningen belyste problematiken med ersättning vid bildande av vattenskyddsområden. Att skydda dricksvattenförsörjningen är centralt för oss men vi vill att ersättningsformerna vid vattenskyddsområden utreds vidare.

Vi önskar att vattenskyddsområden bildas på ett rättssäkert sätt med skälig ersättning till markägarna.

Särskilda yttranden

1. Motioner som bereds förenklat, punkt 12 (M)

Maria Malmer Stenergard (M), Johan Hultberg (M), Åsa Coenraads (M) och Gunilla Nordgren (M) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2.

I fråga om Moderaternas förslag vidhåller vi de synpunkter som företrädare för vårt parti har framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella kommittémotioner, men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

2. Motioner som bereds förenklat, punkt 12 (SD)

Martin Kinnunen (SD) och Cassandra Sundin (SD) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2.

I fråga om Sverigedemokraternas förslag vidhåller vi de synpunkter som företrädare för vårt parti har framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella kommittémotioner, men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

3. Motioner som bereds förenklat, punkt 12 (C)

Kristina Yngwe (C) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2.

I fråga om Centerpartiets förslag vidhåller jag de synpunkter som företrädare för mitt parti har framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella parti- och kommittémotioner, men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

4. Motioner som bereds förenklat, punkt 12 (L)

Lars Tysklind (L) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2.

I fråga om Liberalernas förslag vidhåller jag de synpunkter som företrädare för mitt parti har framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella parti- och kommittémotioner, men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

5. Motioner som bereds förenklad, punkt 12 (KD)

Lars-Axel Nordell (KD) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2.

I fråga om Kristdemokraternas förslag vidhåller jag de synpunkter som företrädare för mitt parti har framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella kommittémotioner, men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2017/18

2017/18:191 av Markus Wiechel (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstifta om märkning av salthalt i livsmedel där halten är hög och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:192 av Markus Wiechel och Jeff Ahl (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn för minskad användning av palmolja och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en tydlig märkning av produkter som innehåller höga halter av palmolja, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta regler för palmolja i barnmat och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mer information till konsumenter om problemen med palmolja och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:327 av Johnny Skalin (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en tvingande skyldighet att informera om innehållet i maten på restauranger och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:338 av Johnny Skalin (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att påtagligt stärka konsumentskyddet i fråga om märkningen av förpackningsdatum på livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:824 av Eva Sonidsson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en åldersgräns vid försäljning av energidrycker i dagligvaruhandeln och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:959 av Per Lodenius och Staffan Danielsson (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt ta fram ett regelverk som tillåter en förenklad hantering av vildsvinsköttet med bibehållen hög livsmedelssäkerhet och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1128 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att definitionen av cider bör ses över och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1134 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att all offentligt driven verksamhet bör göra upphandlingar utifrån minimikraven för svensk livsmedelsproduktion, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:1356 av Per-Arne Håkansson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningar för en nationell strategi för säkerställande av hög dricksvattenkvalitet i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1437 av Lotta Finstorp (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förenkling av försäljningen av viltkött och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1553 av Johnny Skalin (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att påtagligt stärka konsumentskyddet i fråga om märkningen av förpackningsdatum på livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1558 av Johnny Skalin (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en tvingande skyldighet att informera om innehåll i maten på restauranger och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1570 av Johnny Skalin (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om statlig livsmedelskontroll och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1660 av Stefan Nilsson och Niclas Malmberg (båda MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om märkning av tillsatt socker i livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i EU bör lyfta frågan om en gemensam märkning inom EU av tillsatt socker och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1689 av Jan Lindholm (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om märkning av ursprungsland på konsumentförpackningar av honung och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1819 av Pyry Niemi och Agneta Gille (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om närproducerade och svenska ekologiska livsmedel i offentliga upphandlingar och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2276 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson och Lisbeth Sundén Andersson (båda M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om måltider inom ramen för välfärdsverksamheterna som en del av livsmedelsstrategin och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2514 av Cecilia Widegren (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör vara enkelt för konsumenter att göra medvetna val, även vid köp av t.ex. färdiglagad mat, och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2539 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de EU-gemensamma reglerna om ursprungsmärkning för nötkött också ska gälla för kött från andra djurslag och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2559 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över de regler som omger försäljningen av vildsvinskött och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2608 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett ramverk för rättssäkert bildande av vattenskyddsområden med skälig kompensation för markägare och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2648 av Stefan Nilsson och Carl Schlyter (båda MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förpackningar med alkoholhaltiga drycker ska ha märkning med information om bl.a. energiinnehåll och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2770 av Stefan Nilsson m.fl. (MP):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett system med klimatmärkning av livsmedel ska införas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:2819 av Lars Tysklind m.fl. (L):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tydlig märkning för konsumenten som genom medvetna val vid köp av fisk och skaldjur kan bidra till ett mer hållbart fiske och vattenbruk, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:2820 av Jan Björklund m.fl. (L):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att konsumenten ska kunna göra medvetna val och tillkännager detta för regeringen.
- 33.2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bioteknik (GMO) ur ett klimatperspektiv kan spela en avgörande roll och att livsmedelsproduktionen ska styras av konsumenternas efterfrågan, inte av stöd, subventioner eller snedvridande regler, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Förslaget behandlas i den del som avser livsmedelspolitik.

2017/18:2860 av Rickard Nordin (C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta försäljning av vildsvinskött och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2932 av Sten Bergheden (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att livsmedel som köps in av svenska offentliga inrättningar bör uppfylla kraven i svensk lagstiftning och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3132 av Saila Quicklund (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur Livsmedelsverket kan ta ett samlande ansvar i det fortsatta arbetet kring att förhindra farliga substanser i kosttillskott och tillkännager detta för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav på tillverkare och distributörer att anmäla sina produkter till Livsmedelsverket innan de saluförs och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur Livsmedelsverket ska kunna besluta om saluförbud på hälsofarliga kosttillskott och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hur Livsmedelsverket mer konsekvent bör utnyttja läkemedelslagens möjligheter att klassificera läkemedelsnära substanser som läkemedel och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3153 av Betty Malmberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en återrapport om regeringens åtgärder med anledning av Statskontorets förbättringsförslag rörande livsmedelskontroller och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3345 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Livsmedelsverket i uppdrag att arbeta fram en ny policy för livsmedelskontroller och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om standardiserade kontrollsymboler i samband med livsmedelskontroll och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att livsmedelsföretag under vissa förutsättningar ska kunna byta livsmedelsinspektör och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att mindre kommuner vid behov ska samverka med andra kommuner för att säkerställa relevant kompetens vid livsmedelskontroller och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör vara drivande för att EU i större utsträckning ska prioritera frågan om livsmedelsbedrägeri och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att straffen för livsmedelsbedrägerier bör skärpas och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i större utsträckning bör uppmuntra att det vid offentlig upphandling ställs krav på gott djurskydd, god miljöhänsyn och låg antibiotikaanvändning och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3348 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förenklingar för försäljning av viltkött och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för fler inlämningsställen och vilthanteringsanläggningar och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3351 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör göra en översyn av datummärkningen av livsmedel i syfte att minska matsvinnet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för ett svenskt undantag från EU-reglerna vad gäller bäst-före-datum för ägg och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3425 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av kravet på att vildsvinskött först måste passera en vilthanteringsanläggning och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3426 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om främjandeuppdrag till myndigheter och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ansvarsfull offentlig upphandling och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommuner och landsting/regioner på menyerna ska uppge ursprungsland för de köttråvaror som använts och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för konsumenterna att göra hållbara medvetna val och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bättre ursprungsmärkning och äkthetskontroll av honung och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att uppdatera livsmedelslagstiftningen, exempelvis gränserna för vad som räknas som gröda och vad som räknas som livsmedel, och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3538 av Johnny Skalin (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om statlig livsmedelskontroll och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3573 av Betty Malmberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska införas gränsvärden för försäljning av kycklingkött smittat av campylobacter och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3579 av Robert Hannah m.fl. (L):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ursprungsmärkning och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3646 av Jonas Millard och Fredrik Eriksson (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav på innehållsdeklaration på vin och andra alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3686 av Annie Lööf m.fl. (C):

45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska ohållbar antibiotikaanvändning vid upphandlingar och inköp till offentliga kök och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetet med tillgången till dricksvatten ska förstärkas och tillkännager detta för regeringen.
70. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att köttets ursprung synliggörs i det offentliga köket och på restauranger och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3756 av Ola Johansson m.fl. (C):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka möjligheterna att ställa hälso-, miljö- och djurskyddskrav i offentliga upphandlingar och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C):

26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka ursprungsmärkningen och införa denna på fler livsmedel på EU-nivå, i ett första steg mejeriprodukter, och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra märkningen på livsmedel från bäst före till minst hållbar till och tillkännager detta för regeringen.

29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i EU bör verka med kraft för att minska livsmedelsfusket och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3791 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ansvarsfull offentlig upphandling och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3855 av Eskil Erlandsson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tjänstemän ska beakta äganderätt och egendomsskydd vid myndighetsbeslut och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ersättningsformer när mark tas i anspråk vid bildande av vattenskyddsområden och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vid offentlig upphandling av livsmedel ställa krav på miljöhänsyn och minst svenska regler för djurskydd och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för lokala leverantörer och producenter att delta i den lokala offentliga upphandlingsprocessen av livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över skrivningarna om nya livsmedel i miljöbalken och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3896 av Runar Filper och Martin Kinnunen (båda SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om obligatorisk ursprungsmärkning av animaliska produkter och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en kulturmärkning av svenska matprodukter med stort kulturhistoriskt värde och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att intensifiera arbetet med kontroller av livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka sanktionsmöjligheterna mot dem som fuskar med livsmedel, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en mer effektiv och likvärdig livsmedelskontroll och tillkännager detta för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lägre temperaturer för hantering av livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav i offentlig upphandling på livsmedel som är producerade i enlighet med svensk lagstiftning och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om satsning på en större andel närproducerade livsmedel i de offentliga upphandlingarna och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om enklare regler för gårdsförsäljning av livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2**Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet**

Motion	Motionärer	Yrkanden
12. Motioner som bereds förenklad		
2017/18:191	Markus Wiechel (SD)	
2017/18:327	Johnny Skalin (SD)	
2017/18:959	Per Lodenius och Staffan Danielsson (båda C)	
2017/18:1128	Edward Riedl (M)	
2017/18:1134	Edward Riedl (M)	
2017/18:1437	Lotta Finstorp (M)	
2017/18:1558	Johnny Skalin (SD)	
2017/18:1570	Johnny Skalin (SD)	
2017/18:1660	Stefan Nilsson och Niclas Malmberg (båda 1 och 2 MP)	
2017/18:1819	Pyry Niemi och Agneta Gille (båda S)	
2017/18:2276	Ann-Charlotte Hammar Johnsson och Lisbeth2 Sundén Andersson (båda M)	
2017/18:2514	Cecilia Widegren (M)	
2017/18:2539	Magnus Oscarsson m.fl. (KD)	2
2017/18:2559	Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M)	2
2017/18:2770	Stefan Nilsson m.fl. (MP)	4
2017/18:2819	Lars Tysklind m.fl. (L)	11
2017/18:2820	Jan Björklund m.fl. (L)	5
2017/18:2860	Rickard Nordin (C)	2
2017/18:2932	Sten Bergheden (M)	3
2017/18:3345	Jonas Jacobsson Gjörtlér m.fl. (M)	19–21, 23 och 32
2017/18:3348	Jonas Jacobsson Gjörtlér m.fl. (M)	8 och 9
2017/18:3351	Jonas Jacobsson Gjörtlér m.fl. (M)	7 och 8
2017/18:3425	Magnus Oscarsson m.fl. (KD)	7
2017/18:3426	Magnus Oscarsson m.fl. (KD)	5, 12, 13 och 17
2017/18:3538	Johnny Skalin (SD)	
2017/18:3579	Robert Hannah m.fl. (L)	6
2017/18:3686	Annie Löf m.fl. (C)	45 och 70
2017/18:3756	Ola Johansson m.fl. (C)	4

2017/18:3772	Kristina Yngwe m.fl. (C)	26, 27 och 29
2017/18:3791	Lars-Axel Nordell m.fl. (KD)	4
2017/18:3855	Eskil Erlandsson m.fl. (C)	39 och 40
2017/18:3896	Runar Filper och Martin Kinnunen (båda SD)	2, 4, 6, 7, 10, 11 och 13